

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی

راهنمای تولید
کتاب‌های آموزشی
(غیر درسی)
زبان و ادبیات فارسی

معاونت سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی

۱۳۹۷

پیشگفتار

منابع آموزشی تکمیلی (غیردرسی) به‌عنوان بخش مهمی از منابع آموزشی و تربیتی محسوب می‌شوند که با توجه به تفاوت‌های فردی فراگیران می‌توانند با فراهم‌آوردن موقعیت‌های جدید یادگیری به تعمیق، تثبیت و توسعه یادگیری، افزایش سواد علمی و ارتقای شایستگی‌های آنان کمک کرده و نقشی مؤثر در ارتقای کیفیت یاددهی-یادگیری و برآوردن اهداف برنامه‌های آموزشی و تربیتی ایفا نمایند. تحقق این امر منوط به همسویی محتوای منابع غیردرسی تولید شده با اهداف حوزه‌های تربیت و یادگیری و برنامه درسی ملی است. براساس آیین‌نامه اجرایی «سامان دهی منابع آموزشی و تربیتی (مواد و رسانه‌ها)» که در جلسه ۸۲۸ شورای عالی آموزش و پرورش به تصویب رسید، ارزیابی محصولات تولید شده و اعطای نشان استاندارد به آن‌ها برای ورود به مدارس که نشان‌دهنده این همسوئی است، بر عهده سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی است.

در همین راستا با توجه به بند ب ماده ۴ آیین‌نامه سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی و مصوبه جلسه ۸۸ شورای هماهنگی علمی سازمان، وظیفه تدوین معیارهای ارزشیابی و اعتبارسنجی منابع آموزشی و تربیتی (عمومی و اختصاصی) برای تمام منابع آموزشی مکتوب و غیرمکتوب، در دستور کار معاونت سامان‌دهی دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی سازمان پژوهش قرار گرفت.

این دفتر با ارائه راهنماهای تولید منابع آموزشی و تربیتی در حوزه‌های موضوعی گوناگون، درصد ترغیب مؤلفان و ناشران به همکاری بیشتر با آموزش و پرورش و تولید محصولات مناسب‌تر آموزشی و تربیتی غیردرسی است.

لذا ضمن تشکر از پدید آورنده محترم آقای دکتر بهنام علوی مقدم و کار گروه بررسی سنجه‌ها آقایان دکتر بهنام علوی مقدم و سید مهدی باقریان (نماینده شورای هماهنگی علمی) و خانم‌ها فریبا کیا و فائزه منشی و هم‌چنین خانم‌ها زهره امینیان و مهتاب میرابی آشتیانی که در آماده‌سازی این سند برای چاپ همکاری داشته‌اند، امید است بهره‌گیری از این رویکردها به اجرای ماموریت‌ها و وصول به اهداف متعالی تربیتی و آموزشی کشور یاری رساند و زمینه‌های همراهی، همکاری، هم‌نوایی و تعامل علاقه‌مندان به نظام تعلیم و تربیت، به ویژه فرهنگ دوستان، مؤلفان، مترجمان و ناشران با نظام آموزشی را گسترش دهد.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۷	پیشگفتار.....
۸	فهرست مطالب.....
۱۱	مقدمه.....
۱۱	ضرورت و اهمیت.....
۱۲	اصول و اهداف آموزش زبان و ادبیات فارسی.....
۱۴	تعریف انواع کتابها و منابع آموزشی و تربیتی (غیردرسی).....
۱۵	۱. تعریف انواع کتابها و منابع کمک آموزشی.....
۱۷	۲. تعریف انواع کتابهای کمک درسی.....
۱۷	چارت انواع کتابها و منابع آموزشی و تربیتی (غیردرسی).....
۱۸	معیارها و استانداردهای عمومی تولید و ارزشیابی مواد و رسانه‌های آموزشی و تربیتی.....
۱۸	معیارها و استانداردهای عمومی.....
۱۸	تعاریف مفهومی و عملیاتی معیارها و استانداردهای عمومی.....
۲۲	ویژگی‌ها و سنج‌های عمومی تولید و ارزشیابی کتابها و منابع آموزشی - تربیتی زبان و ادبیات فارسی.....
۲۵	معیارها و استانداردهای اختصاصی تولید و ارزشیابی کتابها و منابع آموزشی - تربیتی زبان و ادبیات فارسی.....
۲۵	الف. ۱. ویژگی‌ها و سنج‌های اختصاصی مشترک همه کتابهای آموزشی - تربیتی زبان و ادبیات فارسی.....
۲۹	ب. ۱. ویژگی‌ها و سنج‌های اختصاصی هر یک از انواع کتابهای آموزشی - تربیتی زبان و ادبیات فارسی.....
۲۹	ب. ۱. ۱. ویژگی‌ها و سنج‌های اختصاصی کتابهای کمک آموزشی زبان و ادبیات فارسی.....
۲۹	ب. ۱. ۱. ۱. ویژگی‌ها و سنج‌های اختصاصی کتابهای تکمیلی دانش آموز (دانش‌افزایی) زبان و ادبیات فارسی.....
۳۱	ب. ۲. ۱. ۱. ویژگی‌ها و سنج‌های اختصاصی کتابهای حمایتی معلمان و کارشناسان زبان و ادبیات فارسی.....
۳۳	ب. ۲. ۱. ۲. ویژگی‌ها و سنج‌های اختصاصی کتابهای کمک درسی زبان و ادبیات فارسی.....
۳۳	ب. ۱. ۲. ۱. ویژگی‌ها و سنج‌های اختصاصی کتابهای کار زبان و ادبیات فارسی.....
۳۵	ب. ۲. ۲. ۱. ویژگی‌ها و سنج‌های اختصاصی کتابهای تمرین زبان و ادبیات فارسی.....
۳۷	ب. ۲. ویژگی‌ها و سنج‌های اختصاصی کتابهای مرجع زبان و ادبیات فارسی.....

- الف. ۳. ویژگی‌ها و سنجه‌های اختصاصی مشترک پوستر و فلش کارت زبان و ادبیات فارسی ۳۹
- ب. ۳. ویژگی‌ها و سنجه‌های اختصاصی پوستر و فلش کارت زبان و ادبیات فارسی ۴۲
- ضمیمه ۱: ۴۷
- فرم‌های ارزشیابی و جداول ارزیابی از انواع کتاب‌ها و منابع آموزشی و تربیتی (غیر درسی) زبان و ادبیات فارسی ۴۷
۱. جداول عمومی و اختصاصی ارزیابی از کتاب‌ها و منابع کمک آموزشی زبان و ادبیات فارسی ۴۷
- ۱.۱. جداول عمومی و اختصاصی ارزیابی از کتاب‌ها و منابع تکمیلی دانش آموز (دانش‌افزایی) زبان و ادبیات فارسی ۴۷
- ۱.۱.۱. جداول عمومی و اختصاصی ارزیابی از کتاب‌های تکمیلی دانش آموز (دانش‌افزایی) زبان و ادبیات فارسی ۴۷
- ۲.۱.۱. جداول عمومی و اختصاصی ارزیابی از کتاب‌های مرجع زبان و ادبیات فارسی ۵۶
- ۳.۱.۱. جداول عمومی و اختصاصی ارزیابی از پوستر و فلش کارت زبان و ادبیات فارسی ۶۵
- ۲.۱. جداول عمومی و اختصاصی ارزیابی از کتاب‌های حمایتی زبان و ادبیات فارسی ۷۲
- ۱.۲.۱. جداول عمومی و اختصاصی ارزیابی از کتاب‌های حمایتی معلمان و کارشناسان زبان و ادبیات فارسی ۷۲
۲. جداول عمومی و اختصاصی ارزیابی از کتاب‌های کمک درسی زبان و ادبیات فارسی ۸۲
- ۱.۲. جداول عمومی و اختصاصی ارزیابی از کتاب‌های کار و تمرین زبان و ادبیات فارسی ۸۲
- ۱.۱.۲. جداول عمومی و اختصاصی ارزیابی از کتاب‌های کار زبان و ادبیات فارسی ۸۲
- ۲.۱.۲. جداول عمومی و اختصاصی ارزیابی از کتاب‌های تمرین زبان و ادبیات فارسی ۹۰
- ضمیمه ۲ ۱۰۱
- شرح برخی از اصطلاحات ۱۰۱

مقدمه

با ورود به هزاره سوم میلادی، پیشرفت‌ها و تجربیات نوین آموزشی، این امکان را فراهم ساخته است که سخن گهربار پیامبر اکرم(ص)، «ز گهواره تا گور دانش بجوی» یا به عبارت دیگر «یادگیری مادام‌العمر» مصداق علمی یابد. امروزه یادگیری به زمان حضور در مدرسه محدود نمی‌شود، بلکه طبق گزارش کمیسیون بین‌المللی درباره آموزش برای قرن بیست و یکم با عنوان «یادگیری گنج درون» تمام جنبه‌های حیات انسان را دربرمی‌گیرد. تحقق چنین امر خطیری بدون بازاندیشی، بازسازی ساختارها و بازآفرینی مؤلفه‌های نظام آموزشی و زیرساخت‌های آن، بعید می‌نماید.

یکی از مهم‌ترین و رایج‌ترین منابع تحقق یادگیری مؤثر و پایدار در کشورمان، کتاب‌های درسی، کمک‌درسی و کمک آموزشی هستند. یادگیری اطلاعات از طریق کتاب، علی‌رغم گسترش اینترنت همچنان اهمیت خود را حفظ کرده است.

ضرورت و اهمیت

در حال حاضر، «سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش»، به عنوان یکی از مؤسسات بزرگ علمی، فرهنگی و آموزشی کشور، در امر پژوهش، برنامه‌ریزی، تولید و ارزشیابی کتاب‌های آموزشی نقش عمده‌ای دارد. این سازمان علاوه بر ساماندهی امور تولید و نشر کتاب‌های آموزشی، در راستای تولید

کتاب‌های کمک آموزشی و کمک درسی مناسب و مورد نیاز دانش آموزان، معلمان و کارشناسان آموزشی سراسر کشور و اولیا، راهنمایی و جهت‌دهی به مولفان و ناشران را نیز بر عهده دارد. طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی کتاب‌های آموزشی، یکی از مسئولیت‌های خطیر این سازمان، تحت نظارت دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی می‌باشد. هدف اصلی این طرح، نظارت، هدایت و جهت‌بخشی صحیح به تولیدات ارائه شده مطابق با برنامه درسی حوزه‌های یادگیری است. در این نوشته، ابتدا به مباحث اسناد بالا دستی مورد استناد سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی در حوزه آموزش زبان و ادبیات فارسی می‌پردازیم. این اسناد، تعیین‌کننده عناصر اصلی برنامه درسی از جمله اصول، اهداف، رویکردها و روش‌های تدریس و ارزشیابی و اشاعه برنامه و تربیت معلم هستند که به تبع آن مورد استفاده مولفان کتاب‌های کمک درسی و کمک آموزشی نیز می‌باشند. همچنین به معرفی انواع کتاب‌های کمک درسی و کمک آموزشی و ویژگی‌های عمومی و تخصصی آن‌ها پرداخته شده و سپس جداول ارزش‌یابی آن‌ها به تفکیک آورده شده است. با توجه به مطالبی که گفته شد به منظور ارزیابی کتاب‌های آموزشی غیر درسی آگاهی از اهداف تولید این کتاب‌ها ضروری است.

اصول و اهداف آموزشی زبان و ادبیات فارسی

در این بخش اصول و اهداف آموزشی زبان و ادبیات فارسی از سند اصلی که همان برنامه درسی ملی است، استخراج و معرفی می‌شوند:

این حوزه شامل دو بخش زبان و ادبیات است. زبان، فرآیندی است که از درک و دریافت سخن آغاز می‌شود و به تولید کلام معنا دار می‌انجامد. ادبیات، تولیدی مرکب و چند سطحی است که واج، واژه، معنا و نحو، سطح و جنبه هنری را نیز شامل می‌شود. کارکرد هنری زبان در قالب ادبیات ظاهر می‌شود.

ضرورت و کارکرد حوزه: زبان و ادبیات فارسی، رمز هویت ملی و سبب پیوستگی و وحدت همه اقوام ایرانی و گنجینه گران ارجی است که گذشته را به حال و آینده پیوند می‌دهد. در این حوزه، دانش آموزان با پیکره نظام مند و عناصر سازه‌ای زبان به گونه‌ای روشمند و علمی آشنا می‌شوند و توانایی خلق و نگارش و آفرینش در

این حوزه را کسب می‌کنند.

بنیاد ارتباط انسان با دیگران بر زبان است. آموزش زبان بستر مناسبی را برای پرورش مهارت‌ها و ارزش‌های اخلاقی دانش‌آموزان در قالب‌های متنوع زبان و ادبیات به صورت شفاهی، دیداری و نوشتاری، برای مقاصد و مخاطبان گوناگون فراهم می‌کند که شامل یادگیری زبان، یادگیری از طریق زبان و یادگیری درباره زبان می‌باشد. بیشترین فعالیت روزمره ما هنگام گفت و گو با دیگران و استفاده از رسانه‌ها توسط زبان شکل می‌گیرد.

زبان دو کارکرد اصلی دارد:

ابزاری برای ارتباط در مراودات اجتماعی

ابزاری برای ایجاد زیبایی هنری که همان ادبیات است.

ما از زبان برای هدف‌های گوناگون استفاده می‌کنیم، از جمله برای برآوردن نیازهای روزمره، تأثیرگذاری بر افکار و رفتار دیگران، ایجاد تفاهم در روابط اجتماعی، انجام تحقیق و کسب اطلاعات، آشنایی با پیشینه فرهنگی، حفظ آداب و رسوم قومی - محلی، احساس تعلق و ایجاد هویت ملی، قدرت بیان عقاید شخصی، دریافت ایده‌ها و افکار، بیان تخیلات و بدیعه‌گویی و دادن اطلاعات در زمینه‌های گوناگون.

قلمرو حوزه: آموزش زبان و ادبیات فارسی بر چهار مهارت زبانی گوش دادن، سخن گفتن، خواندن و نوشتن از طریق رمزگشایی و رمزگذاری نمادهای آوایی (شنیداری) و خطی (دیداری) و مهارت‌های فرازبانی (تفکر، نقد و تحلیل) و چگونگی کاربرست آن‌ها و نیز ادبیات فارسی تأکید دارد.

در این حوزه، دانش‌آموزان به فهم زبان، باورها، ارزش‌ها و نگرش‌ها، ساختار زبانی، جایگاه و گشتار زبان فارسی و پیکره نظام‌مند و عناصر سازه‌ای و عوامل هنری و زیبایی در منابع اصیل و ادبیات کهن و معاصر دست می‌یابند.

شایان ذکر است که عناوین دروس و موضوعات زیر مجموعه این حوزه یادگیری از میان عناوین و موضوعات کنونی و عناوینی از قبیل فن سخنوری، نقد کتاب، آشنایی با متون کهن فارسی (گلستان، دیوان حافظ، مثنوی، شاهنامه و ...) و برحسب دوره تحصیلی، تفاوت‌های فردی متریبان از جمله جنسیت، تفاوت‌های محیطی و... در راهنمای برنامه درسی این حوزه انتخاب و تعیین می‌شوند.

جهت‌گیری‌های کلی در سازماندهی محتوا و آموزش حوزه

رویکرد آموزش زبان و ادبیات فارسی، رویکرد ارتباطی است و بر انتقال ارزش‌های فرهنگ اسلامی - ایرانی تاکید دارد. زبان در بستر تجربیات ارتباطی طبیعی، بیش‌تر و بهتر آموخته می‌شود. لذا قانونمندی‌های زبانی شامل تلفظ کلمات، ساخت کلمات و ساخت دستوری، از طریق کسب تجربیات واقعی و وابسته به موقعیت‌های فرهنگی متربیان، صورت می‌گیرد. این امر خصوصاً در سال‌های اولیه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. مجموعه تجربیات ارائه شده در قالب‌های گوناگون زبان و ادبیات فارسی، متربیان را افرادی پایبند به ارزش‌های ملی و دینی و متخلق به آداب و اخلاق متعلق به این سرزمین می‌پرورد و آنان را در حفظ فرهنگ و تمدن خویش توانمند می‌کند. در سازماندهی محتوا در سطح اول و دوم دوره ابتدایی عمدتاً کارکرد ارتباطی زبان مورد توجه قرار می‌گیرد و کارکرد هنری زبان صرفاً با هدف لذت بردن از زبان دنبال می‌شود. در دوره‌های تحصیلی بالاتر توجه به کارکرد هنری زبان با هدف انتقال ارزش‌های فرهنگی و رشد و تقویت توانمندی‌های هنری متربیان و کسب هویت ملی صورت می‌گیرد.

ارتباط با یادگیری‌های مشترک و سایر حوزه‌ها:

پرورش مهارت‌های زبانی زمینه درک مفاهیم در سایر متون و موضوعات درسی را فراهم کرده، به رشد مهارت‌های اجتماعی، شخصی، ذهنی، ارتباطی، فرهنگی، مطالعه و پژوهش و ارزش‌های اخلاقی کمک می‌کند. این حوزه یادگیری به لحاظ فرهنگی ارتباط بسیار تنگاتنگی با حوزه‌های یادگیری فرهنگ و هنر، علوم انسانی و مطالعات اجتماعی، قرآن و معارف اسلامی و آداب و مهارت‌های زندگی دارد و در دست‌یابی به برخی از اهداف این حوزه‌ها کمک می‌کند.

تعاریف انواع کتاب‌ها و منابع آموزشی و تربیتی (غیردرسی)

این کتاب‌ها و منابع به دو دسته کتاب‌ها و منابع کمک‌آموزشی و کتاب‌های کمک‌درسی تقسیم می‌شوند و هر یک دارای زیر مجموعه مخصوص به خود می‌باشد:

۱. **تعریف کتاب‌ها و منابع کمک آموزشی:** کتاب‌ها و منابعی هستند که با هدف ایجاد انگیزه، افزایش دانش و سواد علمی و توسعه یادگیری به منظور ارتقای شایستگی‌های لازم در دو بعد فردی و اجتماعی تهیه و تنظیم می‌شوند و الزاماً به برنامه‌های درسی دوره تحصیلی وابسته نیستند و شامل کتاب‌ها و منابع تکمیلی دانش‌آموز (دانش‌افزایی) و کتاب‌های حمایتی می‌شوند:

۱.۱. **تعریف کتاب‌ها و منابع تکمیلی دانش‌آموز (دانش‌افزایی):** کتاب‌ها و منابعی برای دانش‌آموزان هستند که در گستره‌ای وسیع‌تر نسبت به کتاب‌های درسی، به تدارک فرصت‌ها و موقعیت‌های یادگیری می‌پردازند.

۱.۱.۱. **تعریف کتاب‌های تکمیلی دانش‌آموز (دانش‌افزایی):** کتاب‌هایی که در گستره وسیع‌تر از چارچوب برنامه درسی و گاهی فراتر از آن به ارائه اطلاعات برای دانش‌آموزان می‌پردازند. انگیزه تألیف این کتاب‌ها، تولید یک اثر آموزشی خودآموز با استفاده از قالب‌های گوناگون و متنوع است. کتاب‌های تاریخچه علوم مختلف و کتاب‌هایی که دایره اطلاعات دانش‌آموز را تکمیل می‌کنند و یا توسعه می‌بخشند، در این حوزه قرار می‌گیرند.

۲.۱.۱. **تعریف کتاب‌های جنبی و سرگرمی:** کتاب‌هایی که به یاری آن‌ها مخاطبان با جنبه‌های متفاوت حوزه‌های یادگیری، که در برنامه درسی فرصت‌های کمتری برای بروز و ظهور داشته‌اند، آشنا و علاقه‌مند می‌شوند و شگفتی‌ها و زیبایی‌های آن را مشاهده و تجربه می‌کنند. همچنین با تاریخ کشف، بسط و گسترش مباحث متنوع آن حوزه آشنا می‌شوند. این کتاب‌ها، مستقل از کتاب‌های درسی هستند و در صورت تغییر و تحول برنامه درسی موجودیت خود را حفظ می‌کنند. اغلب این کتاب‌ها با استفاده از فن‌آوری‌های گوناگون به پرورش مهارت‌ها در قالب بازی و سرگرمی می‌پردازند.

۳.۱.۱. **تعریف کتاب‌های مرجع:** کتاب‌هایی هستند که معمولاً توسط متخصصان موضوعی با هدف ارائه اطلاعات (حقایق علمی، تحلیل حقایق) نگاشته می‌شوند. حقایق علمی عبارتند از آن‌چه درستی آن‌ها ثابت شده

یا قابل اثبات است و متن تحلیلی شامل تفسیر یا تحلیل این اطلاعات و حقایق است.

۴،۱،۱. تعریف پوستر: نمایه‌های چاپی یک رویه‌ای که با استفاده از کلمات، اعداد، تصاویر و غیره، ایده‌ها و اطلاعات مختلفی از یک موضوع را به مخاطب ارائه می‌کنند تا به سرعت بین مفاهیم و اطلاعات ارتباط برقرار نمایند.

۵،۱،۱. تعریف فلش کارت: کارت‌های چاپی که با استفاده از کلمات، اعداد و یا تصاویر، پیام‌ها، ایده‌ها و مفاهیم را به صورت مجزا به مخاطب انتقال می‌دهند و در به‌خاطر سپاری سریع اطلاعات، مفاهیم و الگوریتم‌ها به مخاطبان کمک می‌کنند. محتوای این کارت‌ها که معمولاً به اندازه کارت‌های بازی هستند، شامل یک سوال در یک طرف کارت و پاسخ کوتاه به آن، در طرف دیگر کارت می‌باشند.

۲،۱. تعریف کتاب‌های حمایتی: کتاب‌هایی که به‌منظور ارتقای شایستگی‌های حرفه‌ای و تخصصی معلمان و کارشناسان و همچنین آگاهی والدین و همراهی آن‌ها با اهداف آموزش، تولید می‌شوند.

۱،۲،۱. تعریف کتاب‌های حمایتی معلم: کتاب‌هایی که به رشد مهارت‌های حرفه‌ای معلمان و کارشناسان در آموزش حوزه‌های یادگیری و تدریس در چارچوب اهداف برنامه درسی توجه خاصی دارند و زمینه ارتقای دانش و مهارت‌های معلمان و کارشناسان را فراهم می‌نمایند. تولید این کتاب‌ها با توجه به نقش محوری معلمان در راهنمایی و آموزش دانش‌آموزان ضروری به‌نظر می‌رسد.

۲،۲،۱. تعریف کتاب‌های حمایتی والدین: کتاب‌هایی که والدین را با اهداف و روش‌های آموزش به‌منظور همراهی با فعالیت‌های آموزشی در مدرسه آشنا می‌کنند. باید توجه داشت که هدف این نوع کتاب‌ها سپردن بخشی یا تمام فرآیند آموزش به عهده والدین نیست، بلکه قصد آن ایجاد فرصت تعامل والدین با کودکان از طریق شناساندن بایدها و نبایدهای آموزشی در محیط خارج از مدرسه است.

۳،۱. **کتاب‌های فن‌آوری:** کتاب‌هایی که با گسترش سواد علمی و فناوری، کاربرد فن‌آوری در آموزش را بیان می‌کنند. همچنین از طریق آشنا نمودن مخاطبان با محیط‌ها و ابزار فن‌آوری، امکان به کارگیری این فناوری‌ها را در جهت رشد و توسعه یادگیری فراهم می‌کنند. دانش‌آموزان، معلمان و متصدیان کارگاه‌های رایانه و غیره در مدارس، مخاطبان این دسته از کتاب‌ها می‌باشند.

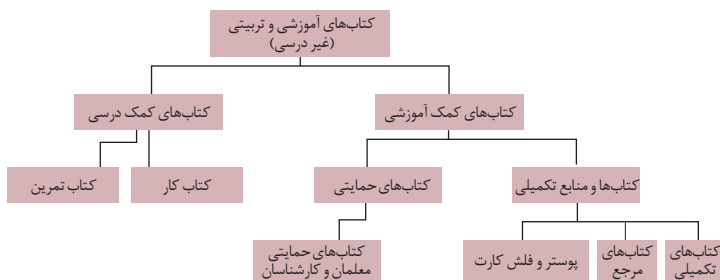
۲. **تعریف انواع کتاب‌های کمک‌درسی:** کتاب‌هایی هستند که به منظور تسهیل، تثبیت و تعمیق مفاهیم، مهارت‌های اساسی و ایده‌های کلیدی در جهت اهداف برنامه‌ها و کتاب‌های درسی مرتبط تولید می‌شوند؛ مانند کتاب‌های کار و کتاب‌های تمرین.

۱،۲. **تعریف کتاب‌های کار:** این نوع کتاب‌ها شامل مجموعه‌ای از فرصت‌های یادگیری هستند که در قلمرو مفاهیم، مهارت‌های اساسی و ایده‌های کلیدی از برنامه درسی برگرفته شده‌اند و هدف آن‌ها توسعه صلاحیت‌های لازم است.

۲،۲. **تعریف کتاب‌های تمرین:** کتاب‌هایی که با تکرار فرصت‌های یادگیری، موجب تثبیت و توسعه یادگیری دانش‌آموزان می‌شوند و مبتنی بر سرفصل‌های کتاب درسی هستند.

لازم به ذکر است، کتاب‌هایی که به حل مستقیم تمرین‌های کتاب‌های درسی می‌پردازند، هیچ جایگاهی در میان کتاب‌های کمک‌درسی نخواهند داشت.

چارت انواع کتاب‌های آموزشی و تربیتی (غیردرسی)

معیارها و استانداردهای عمومی تولید و ارزشیابی منابع آموزشی و تربیتی

معیارها و استانداردهای عمومی

در مصوبه ۸۲۸ شورای عالی آموزش و پرورش ۱۳ معیار و استاندارد عمومی زیر معرفی شده‌اند:

۱. خلاقیت و نوآوری
۲. رعایت قواعد زبان و خط فارسی
۳. سهولت به‌کارگیری
۴. صحت و دقت علمی
۵. تناسب محتوا و روش‌های ارائه با مشخصات و اهداف برنامه درسی و رشته تحصیلی
۶. رعایت و ترویج ارزش‌های دینی، فرهنگی و اجتماعی جامعه اسلامی - ایرانی
۷. تناسب با ویژگی‌ها و نیازهای مخاطبان مبتنی بر روان‌شناسی رشد
۸. به روز بودن و تناسب با مقتضیات زمان
۹. سادگی و روانی محتوا
۱۰. سازماندهی مناسب محتوا
۱۱. توجه به متون علمی تمدن اسلامی - ایرانی
۱۲. رعایت اصول بهداشتی و ایمنی
۱۳. جذابیت شکلی و ظاهری

تعاریف مفهومی و عملیاتی معیارها و استانداردهای عمومی

۱. خلاقیت و نوآوری

خلاقیت عبارت است از تولید ایده‌ها و محصولات نو به شیوه‌ای متفاوت و یا حل یک مسئله به شیوه نوین. خلاقیت همراه با به‌کارگیری فرایندهای منطقی در حل مسئله از جمله: درک مشکل یا مسئله، به‌کارگیری حواس، گردآوری، بررسی اطلاعات مورد نیاز، کاوشگری، حدس زدن و فرضیه‌سازی در مورد پاسخ‌ها، ارزیابی و آزمون فرضیه‌ها و

حدس‌ها، اصلاح و ارزیابی مجدد آن‌ها و بالاخره ارائه نتایج و خلق چیزهای نو. نوآوری، فرایند ایجاد یک فکر و چیزهای نو است که منجر به خلاقیت می‌شود.

۲. رعایت قواعد زبان و خط فارسی

به رعایت ضوابط دستوری و قواعد کلی در گفتار و نوشتن مطالب با استفاده از خط و زبان فارسی معیار، توسط مؤلفان و مترجمان اشاره دارد. این قواعد توسط فرهنگستان زبان ایران تعیین می‌شوند. به کارگیری این قواعد از بروز ناهماهنگی و اختلاف در ساختار کلمات و جملات (ترکیب واژه‌ها، تجزیه واژگان و ترکیب واژگان) و پیدایش رسم الخط‌های مختلف جلوگیری می‌کند.

۳. سهولت به کارگیری

منظور از سهولت به کارگیری اشاره به امکان استفاده آسان از منابع و مواد آموزشی اعم از مکتوب و یا غیرمکتوب (دیداری و شنیداری) در موقعیت‌های زندگی واقعی است. در صورتی که مخاطب استفاده از منابع آموزشی را راحت بداند و احساس کند که به یادگیری و حل مشکلات یادگیری او کمک می‌کند، در به کارگیری آن نیز ترغیب می‌شود. توانایی پاسخگویی یک ماده آموزشی به یکی از نیازهای مخاطب نیز از جمله عواملی است که رغبت مخاطب را به استفاده از آن جلب می‌کند.

۴. صحت و دقت علمی

معیار صحت و دقت علمی، به انطباق محتوا با آخرین یافته‌ها، تجربیات و روش‌های علمی، نظریات جدید، توافق و تفاهم صاحب نظران بر روی موضوع نبود تناقض در بیان آرا و گفته‌ها اشاره دارد.

۵. تناسب محتوا و روش‌های ارائه با مشخصات و اهداف برنامه درسی و رشته تحصیلی

منظور، ارتباط و تناسب مواد آموزشی با مؤلفه‌های اسناد بالادستی نظیر مبانی نظری سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و به ویژه سند برنامه درسی ملی و عناصر راهنمای حوزه‌های تربیت و یادگیری یازده‌گانه (در دوره‌های تحصیلی) است.

۶. رعایت و ترویج ارزش‌های دینی، فرهنگی و اجتماعی جامعه اسلامی - ایرانی
 به ترجیحات برگرفته از قرآن و سنت پیامبر(ص)، معارف اسلامی، هنجارهای
 ارزشی اجتماعی مردم ایران که از فرهنگ مشترک مردم ایران نظیر آداب و رسوم،
 باورها و عقاید، تجربیات، خرده فرهنگ‌های مردم ایران برگرفته شده است، اشاره
 دارد. این ارزش‌ها معمولاً در اسناد بالادستی از جمله سند مهندسی فرهنگی (فصل
 دوم- ارزش‌ها)، نقشه علمی کشوری (فصل اول)، سند تحول بنیادین (فصل دوم -
 بیانیه ارزش‌ها) و مبانی سند برنامه درسی ملی (بخش پیوست سند) تعیین شده
 است.

۷. تناسب با ویژگی‌ها و نیازهای مخاطبان مبتنی بر روان‌شناسی رشد

به نیازهای مختلف کودکان و نوجوانان در انتخاب مواد آموزشی و با عنایت
 به تحولات رشدی و نظام به هم‌پیوسته و یکپارچه شخصیت دانش‌آموز که
 متشکل از خرده‌نظام‌های شناختی، عاطفی، ایمانی، اخلاقی و تجارب عملکردی
 او در دوره‌های مختلف سنی است، اشاره دارد. (مبانی روان‌شناختی سند برنامه
 درسی ملی)

۸. به‌روز بودن و تناسب با مقتضیات زمان

به طراحی، تولید و انتخاب محتوای آموزشی با توجه به یافته‌ها، کشفیات، نظریات
 جدید، منابع علمی و فناوری روز اشاره دارد. در عین حال در تهیه مواد آموزشی،
 نیازهای آینده کودکان و نوجوانان مورد توجه قرار گرفته شده است.

۹. سادگی و روانی محتوا

به معیارهایی در انتخاب محتوای مواد آموزشی توسط طراح، مؤلف و یا تولیدکننده
 اشاره دارد که موجب می‌شود مطالب آموزشی برای اکثریت دانش‌آموزان در گروه
 سنی مربوط قابل درک باشد. از ویژگی‌ها و بایسته‌های متن آموزشی، ساده بودن و
 تناسب داشتن محتوا با درک و فهم مخاطب است.

۱۰. سازمان‌دهی مناسب محتوا

سازمان‌دهی محتوا به شیوه‌ای گفته می‌شود که طی آن بین اجزا و عناصر محتوایی یک بسته آموزشی و یا مواد و رسانه آموزشی و تربیتی از نظر طولی و عرضی ارتباط معنی‌دار برقرار شود؛ به گونه‌ای که علاوه بر انسجام منطقی و سهولت در یادگیری، همزمان با تداوم محتوا و رشد سنی فراگیر، عمق و پیچیدگی مطلب بیشتر شود که شامل دو فرایند متفاوت است: نخست تصمیم‌گیری درباره چگونگی عرضه مواد و نظم واحدهای درسی است و دوم توجه به توالی که برحسب آن مطالب درسی در کلاس عرضه می‌شود. در سازمان‌دهی مواد آموزشی، توجه به ارتباط طولی محتوای مواد آموزشی (رعایت اصل توالی، مداومت و فزاینده‌گی) و ارتباط عرضی محتوای مواد آموزشی با یکدیگر (از طریق برقراری ارتباط موازی، همجوشی رشته‌ای و یا سازمان‌دهی به صورت بین رشته‌ای از طریق سازمان‌دهی رشته‌های وسیع و یا روش تحقیق در موضوعات بین‌رشته‌ای) ضروری است.

۱۱. توجه به متون علمی تمدن اسلامی - ایرانی

به معرفی آثار مادی و معنوی ایرانیان و مسلمانان در مواد آموزشی مختلف اشاره دارد. آثار علمی و فرهنگی، بخش نرم‌افزاری یک تمدن و آثار ساختمانی، بخش سخت‌افزاری یک تمدن را تشکیل می‌دهد. توجه به این آثار و معرفی آن‌ها در مواد و رسانه‌های آموزشی و تربیتی از اهمیت فراوانی برخوردار است.

۱۲. رعایت اصول بهداشتی و ایمنی

رعایت ملاحظات بهداشتی و ایمنی مانند استفاده از مواد اولیه سالم، سبک، بی‌خطر، با کیفیت و مقاوم در ساخت محصولات آموزشی، موجب می‌شود که به فرد و محیط زیست آسیبی وارد نشود و از طرفی بهداشت روانی مصرف‌کننده به خاطر زیبایی و یا قیمت معقول آن محصول نیز حفظ شود. در تهیه کتاب‌های آموزشی، توجه به ملاحظات بهداشتی نیازمند استفاده از کاغذهای مرغوب به جای کاغذهای بازافتی است. همچنین رنگ کاغذ نباید کاملاً شفاف و یا وزن کتاب و ماده آموزشی نباید سنگین باشد.

۱۳. جذابیت شکلی و ظاهری

توجه به خصوصیات ظاهری در طراحی و ساخت مواد آموزشی و تربیتی موجب می‌شود که کودکان، نوجوانان یا معلمان و والدین با دیدن آن، به استفاده از ماده آموزشی علاقه‌مند شوند.

ویژگی‌ها و سنج‌های «عمومی» تولید و ارزشیابی کتاب‌ها و منابع آموزشی - تربیتی زبان و ادبیات فارسی

توضیحات	امتیاز اخذ شده	حداکثر امتیاز	معیارها و سنج‌ها
● خلاقیت و نوآوری:			
		۲	۱. زمینه حل مسئله به صورت مبتکرانه از طریق پرورش مهارت‌های یک یا چند نوع تفکر (نظیر: تفکر منطقی، تفکر واگرا، تفکر سیستمی، تفکر نقاد) را فراهم می‌کند.
		۱	۲. تولید یک محصول جدید و کاربردی را با استفاده از یک یا چند روش (نظیر: درگیری حواس، کاوشگری، آزمایش کردن) فراهم کرده است.
		۲	۳. خلق ایده نو از طریق ایجاد شرایط نظیر: پرورش تخیل / طرح افکار تازه / ارتباط بین پدیده‌ها و وقایع و کار بست آن را مورد توجه قرار داده است.
		۱	۴. موقعیت‌هایی برای به کارگیری ایده‌ها و تبدیل آن به خدمات جدید و به شیوه‌ای مفید را فراهم می‌کند.
		۲	۵. محصول تولیدی از خلاقیت و نوآوری برخوردار است.

توضیحات	امتیاز اخذ شده	حداکثر امتیاز	معیارها و سنجه‌ها
● رعایت قواعد زبان و خط فارسی:			
		۲	۶. قواعد دستور زبان فارسی معیار (نوشتاری/گفتاری) به ویژه در ترکیب جملات رعایت شده است.
		۲	۷. قواعد کلی و عمومی در نوشتن املاي صحیح کلمات و اصول نشانه‌گذاری رعایت شده است.
		۲	۸. به واژگان معادل فارسی با توجه به دستورالعمل فرهنگستان زبان توجه کرده است.
● سهولت به کارگیری:			
		۶	۹. طراحی و تولید آن به گونه‌ای است که امکان بهره‌گیری آسان و راحت از ماده آموزشی را فراهم می‌کند.
● صحت و دقت علمی:			
		۴	۱۰. محتوا با بهره‌گیری از یافته‌ها، تجربیات و روش‌های علمی معتبر تهیه شده است.
		۲	۱۱. محتوا توصیفی نظام‌مند و منطقی (از یک یا چند شیء، پدیده، واقعیت و یا رخداد) ارائه کرده است و با عرصه‌های چهارگانه یادگیری با محوریت خداوند مرتبط است.
● تناسب محتوا و روش‌های ارائه با مشخصات و اهداف برنامه درسی و رشته تحصیلی:			
		۴	۱۲. با اهداف کلی دوره یا رشته تحصیلی تناسب دارد.
		۲	۱۳. به اصول حاکم بر طراحی برنامه‌های درسی مبتنی بر سند برنامه درسی ملی و رویکرد فطرت‌گرایی توحیدی توجه کرده است.
		۲	۱۴. به شایستگی‌های پایه و مؤلفه‌های راهنمای حوزه‌ی تربیت و یادگیری مربوط توجه کرده است.
● رعایت و ترویج ارزش‌های دینی، فرهنگی و اجتماعی جامعه اسلامی - ایرانی:			
		۳	۱۵. ارزش‌های دینی، فرهنگی و اجتماعی مطرح در اسناد مصوب را رعایت نموده است.
		۳	۱۶. به معرفی نمادهای هویت ملی (ایرانی، اسلامی و انقلابی) مانند پرچم، زبان فارسی، ارزش‌های دینی و انقلابی توجه کرده است.

ویژگی‌ها و سنج‌های «عمومی» تولید و ارزشیابی کتاب‌ها و منابع آموزشی - تربیتی زبان و ادبیات فارسی

توضیحات	امتیاز اخذ شده	حداکثر امتیاز	معیارها و سنج‌ها
● تناسب با ویژگی‌ها و نیازهای مخاطبان مبتنی بر روان‌شناسی رشد:			
		۵	۱۷. به نیازهای گروه‌های سنی مخاطبان و تفاوت در نیازهای جنسیتی و محیطی توجه کرده است.
		۳	۱۸. به ارتقاء سطح رشد مخاطبان در ابعاد شناختی، عاطفی، ایمانی، اخلاقی و عملکردی آن‌ها کمک می‌کند.
● به روز بودن و تناسب با مقتضیات زمان:			
		۲	۱۹. در طراحی، تولید و انتخاب محتوای مواد و رسانه‌های آموزشی به یافته‌ها و دانش‌های نظری، عملی و روشی روز توجه شده است.
		۲	۲۰. در طراحی، تولید و انتخاب محتوای مواد و رسانه‌های آموزشی به نیازهای آینده مخاطبان توجه شده است.
● سادگی و روانی محتوا:			
		۳	۲۱. از کلمات آشنا (واژگان پایه)، با معنا، جملات کوتاه و نشانه‌های نگارشی برای فهم بهتر جملات استفاده شده است.
		۲	۲۲. از بیان روشن، گویا و قابل فهم استفاده کرده است.
● سازماندهی مناسب محتوا:			
		۲	۲۳. محتوا از انسجام درونی و بیرونی برخوردار است.
		۱	۲۴. محتوا به شکل منطقی و از ساده به پیچیده سازماندهی شده است.
		۲	۲۵. محتوا در راستای تحقق اهداف راهنمای حوزه تربیت و یادگیری مربوطه سازماندهی شده و زمینه فهم عمیق و فزاینده را برای مخاطب فراهم می‌کند.
		۱	۲۶. شرایط یادگیری فعال و فرصت تعامل با محیط‌های داخل و خارج از مدرسه را فراهم می‌کند.
● توجه به متون علمی تمدن اسلامی - ایرانی:			
		۳	۲۷. محتوا به معرفی منابع و فعالیت‌های علمی و ادبی دانشمندان مسلمان توجه کرده است.
		۲	۲۸. محتوا به معرفی آثار تمدن و فرهنگ ارزشمند ایران و جهان اسلام توجه کرده است.

توضیحات	امتیاز اخذ شده	حداکثر امتیاز	معیارها و سنجه‌ها
● ملاحظات بهداشتی و ایمنی:			
		۶	۲۹. در طراحی و تولید ماده آموزشی از مواد اولیه سالم، بی‌خطر و بهداشتی استفاده شده است.
● جذابیت شکلی و ظاهری:			
		۲	۳۰. استانداردهای فنی و هنری در طراحی و ساخت ماده آموزشی رعایت شده است.
		۲	۳۱. موازین تربیتی و اصول آموزشی در طراحی و تدوین ماده آموزشی رعایت شده است.
		۲	۳۲. از رنگ‌ها، تصاویر، عکس‌ها، نقشه‌ها و نمودارهای جذاب و مرتبط استفاده شده است.
۸۰			جمع کل

معیارها و استانداردهای اختصاصی تولید و ارزشیابی کتاب‌ها

و منابع آموزشی - تربیتی زبان و ادبیات فارسی

الف. ۱. ویژگی‌ها و سنجه‌های «اختصاصی مشترک»

همه منابع آموزشی - تربیتی زبان و ادبیات فارسی

ردیف	ویژگی‌ها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	ملاحظات
۱. وجود پیوند آشکار بین محتوا و برنامه درسی (نبود تضاد بین متن و اهداف)				
۱	محتوای کتاب با برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران و حوزه مربوط به زبان و ادبیات فارسی هماهنگی لازم را دارد.	۲		
۲	محتوای کتاب با برنامه درسی زبان و ادبیات فارسی هماهنگی و همسویی لازم را دارد.	۳		

الف. ویژگی‌ها و سنجه‌های «اختصاصی مشترک» همه منابع آموزشی - تربیتی زبان و ادبیات فارسی

ردیف	ویژگی‌ها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	ملاحظات
۲. توجه به توسعه شایستگی های پایه مخاطبان از منظر تفکر و تعقل، ایمان، علم، عمل و اخلاق				
۱	در گزینش تصاویر و محتوا به هنجارها و ارزش‌های اسلامی - ایرانی توجه شده است.	۳		
۲	به ایجاد و تقویت توانش ارتباطی در زبان رسمی مخاطبان توجه شده است.	۲		
۳. برخورداری محتوا از صحت و اعتبار علمی				
۱	محتوای کتاب با مبانی علمی، هماهنگی و همسویی لازم را دارد.	۲		
۲	در محتوا از منابع و مآخذ معتبر داخلی و خارجی استفاده شده است.	۲		
۴. تناسب کیفیت سازمان‌دهی محتوای کتاب با میزان درک و فهم مخاطبان				
۱	محتوای کتاب با رشد شناختی و عقلانی مخاطبان تناسب دارد.	۱		
۲	به پیش دانسته‌ها و اطلاعات پایه توجه شده است.	۱		
۳	از انسجام و پیوستگی لازم بین مطالب برخوردار است.	۱		
۴	مطالب از ساده به مشکل ارائه شده‌اند.	۱		
۵	مقدمه کتاب، اهداف، جامعه مخاطب و شیوه ارائه محتوا را تبیین می‌کند.	۱		
۵. توجه به تفاوت سبک‌های یادگیری مخاطبان در فرایند یادگیری				
۱	در ارائه محتوا از انواع سبک‌های یادگیری (از جمله تعاملی، بین فردی و عینی - ذهنی) استفاده شده است.	۲		
۶. فراهم آوردن فرصت تعامل با مخاطبان				
۱	دارای اجزای کمکی تعاملی چاپی است.	۳		
۲	دارای اجزای کمکی تعاملی الکترونیکی است.	۲		

الف. ۱. ویژگی‌ها و سنجه‌های "اختصاصی مشترک" همه منابع آموزشی - تربیتی زبان و ادبیات فارسی

ردیف	ویژگی‌ها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	ملاحظات
۷. تناسب ساختار فیزیکی کتاب و کیفیت چاپ آن با سن مخاطبان				
۱	طرح روی جلد از جذابیت ظاهری برخوردار است و با محتوای کتاب مرتبط می‌باشد.	۱		
۲	قطع کتاب با محتوا و شرایط گروه سنی مخاطبان متناسب است .	۱		
۳	شکل ظاهری و استحکام فیزیکی کتاب با سن مخاطبان و نوع کاربرد آن هماهنگی لازم را دارد.	۱		
۴	صفحه آرایی به گونه ای است که به ایجاد انگیزه، آسان خوانی و ایجاد نظم فکری در مخاطبان کمک می‌کند.	۱		
۵	نوع حروف و اندازه آن‌ها با ویژگی های سنی مخاطبان و کتاب درسی هماهنگ است.	۱		
۶	حجم و تعداد صفحات با گروه سنی مورد نظر هماهنگی دارد.	۱		
۸. نگارش کتاب با لحن مشفقانه و بر مبنای زبان فارسی معیار				
۱	کتاب از روانی و صحت به لحاظ زبانی و نیز از نظر برقراری ارتباط مناسب، با گروه سنی مورد نظر تناسب دارد.	۲		
۲	کتاب از لحن مثبت و مناسب استفاده کرده است.	۱		
۹. استفاده از شکل و تصویر برای انتقال مفاهیم، پیام‌ها و پرورش مهارت‌ها				
۱	تعداد تصویرها، با توجه به گروه سنی مخاطبان متناسب است.	۱		
۲	شئون اجتماعی اقشار متفاوت و بهره گیری مناسب از عکس ها به لحاظ نوع جنسیت، اقوام گوناگون و موارد مشابه رعایت شده است.	۳		
۳	کیفیت تصویرها، جداول و موارد مشابه با محتوا تناسب دارد.	۱		
۴	در گزینش تصاویر کتاب، هنجارهای اسلامی - ایرانی رعایت شده است.	۳		

الف. ویژگی‌ها و سنجه‌های "اختصاصی مشترک" همه منابع آموزشی - تربیتی زبان و ادبیات فارسی

ردیف	ویژگی‌ها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	ملاحظات
۱۰. تناسب محتوای کتاب با نیازهای فردی، اجتماعی و فنی و حرفه‌ای مخاطبان				
۱	به هنگام طرح یک اندیشه یا مهارت (زبانی یا غیرزبانی)، به پیش آموخته‌ها و پیش دانسته‌های احتمالی گروه سنی مخاطبان توجه شده است.	۱		
۲	محتوا با علاقه و نیازهای فعلی دانش‌آموزان متناسب است.	۲		
۳	با نیازهای علمی آتی متناسب با سطح دانش‌آموزان هماهنگ و همسو است.	۲		
۱۱. رعایت حقوق مالکیت و آفرینش فکری در تهیه محتوای کتاب				
۱	در تألیف کتاب به رعایت حقوق پدید آورندگان کتاب درسی مربوط توجه شده است.	۱		
۲	کتاب و فهرست موضوعی براساس طبقه بندی فیپا ارائه شده است.	۱		
جمع: ۵۰				

ب.۱. ویژگی‌ها و سنجه‌های «اختصاصی» هر یک از انواع کتاب‌های

آموزشی - تربیتی زبان و ادبیات فارسی

ب.۱.۱. ویژگی‌ها و سنجه‌های «اختصاصی» کتاب‌های کمک‌آموزشی

زبان و ادبیات فارسی

ب.۱.۱.۱. ویژگی‌ها و سنجه‌های «اختصاصی» کتاب‌های تکمیلی دانش‌آموز

(دانش‌افزایی) زبان و ادبیات فارسی

ردیف	ویژگی‌ها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	ملاحظات
۱. مبتنی بودن بر اهداف حوزه تربیت و یادگیری				
۱	همسو و هم جهت با اصول و اهداف برنامه درسی زبان و ادبیات فارسی و اسناد بالا دستی همچون حوزه یادگیری زبان و ادبیات فارسی در برنامه درسی ملی است.	۹		
۲	از نظر محتوا، هماهنگ و همسو با روش‌های غالب آموزش زبان و ادبیات فارسی (زبان رسمی) است.	۵		
۲. برخورداری از انسجام در اطلاعات و واقعیت‌های علمی				
۱	فصول کتاب دارای انسجام و پیوستگی لازم و منطقی هستند.	۵		
۳. ایجاد انگیزه و تقویت آن در مخاطبان				
۱	به نیازهای اطلاعاتی برانگیخته شده به هنگام مرور برنامه‌های درسی پاسخ می‌دهد.	۲		
۲	به کنجکاو‌های فراگیران درباره زبان مادری آن‌ها پاسخ مناسب می‌دهد.	۲		
۴. کمک به رشد و توسعه علمی مخاطبان				
۱	به رشد و توسعه علمی فراگیران، به عنوان زبان به منزله محمل انتقال علوم و مهارت‌ها، یاری می‌رساند.	۲		
۲	به تسهیل جریان یادگیری و پرورش مهارت‌های زبانی (گوش دادن، صحبت کردن، خواندن و نوشتن) کمک می‌کند.	۲		

ب.۱.۱.۱. ویژگی‌ها و سنجه‌های "اختصاصی" کتاب‌های تکمیلی دانش آموز (دانش‌افزایی) زبان و ادبیات فارسی

ردیف	ویژگی‌ها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	ملاحظات
۵. ارائه تعمیم‌ها، مفاهیم و واقعیت‌ها به صورت مستدل				
۱	در بیان مفاهیم و مضامین درس، به شیوه مستدل و علمی عمل می‌کند.	۳		
۶. توجه به نیازهای اختصاصی مخاطبان				
۱	به چند مهارت یا ریز مهارت زبانی (خواندن، نوشتن، صحبت کردن، گوش دادن، دانش واژگان و دستور زبان) پرداخته است.	۶		
۷. افزایش گیرایی مطالب با استفاده از قالب‌های متنوعی مانند داستان، شعر و نمایشنامه به صورت‌های ساده یا ترکیبی				
۱	از صورت‌ها و فرم‌های متفاوت و متنوعی همچون داستان، شعر، نمایش نامه و ... در بیان مطالب استفاده کرده است.	۴		
۲	بین جنبه‌های هنری و ادبی و جنبه‌های آموزشی در قالب مورد استفاده تعادل وجود دارد.	۳		
۸. خلاقیت و نوآوری در ارائه مطالب علمی				
۱	مطالب موجود در آن به روز و جذاب هستند.	۵		
۲	مطالب و شیوه ارائه آن‌ها خلاقانه و نوآورانه هستند.	۵		
۹. برخورداری از تصویر، نمودار، جدول، گراف و نقشه برای انتقال سریع‌تر و مؤثرتر مطالب به مخاطبان				
۱	در صورت نیاز از تصاویر، نمودارها، جداول و نقشه‌ها برای انتقال سریعتر و مؤثرتر استفاده مطلوب کرده است.	۵		
۱۰. تقویت علاقه مخاطبان نسبت به مطالعه بیشتر درباره موضوع یا موضوع‌های مطرح شده				
۱	شیوه تنظیم محتوا به گونه‌ای است که علاقه و انگیزه مخاطبان را به مطالعه تکمیلی درباره موضوع درسی برانگیخته است.	۳		
۲	محتوای ارائه شده مورد علاقه دانش آموزان بوده و پاسخگوی کنجکاوای آن‌هاست.	۳		

ب.۱.۱.۱. ویژگی‌ها و سنجه‌های "اختصاصی" کتاب‌های تکمیلی دانش‌آموز (دانش‌افزایی) زبان و ادبیات فارسی

ردیف	ویژگی‌ها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	ملاحظات
۱۱. معرفی منابع تألیف یا ترجمه کتاب و منابع برای مطالعه				
۱	ضمیمه های لازم و کافی را دارد.	۳		
۲	منابع مکتوب و برخط تکمیلی را در موضوع درسی معرفی می‌کند.	۳		
جمع : ۷۰				

ب.۱.۱.۲. ویژگی‌ها و سنجه‌های "اختصاصی" کتاب‌های حمایتی معلمان و کارشناسان زبان و ادبیات فارسی

ردیف	معیارها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	توضیحات
۱. برخورداری از اطلاعات نوین برای گسترش دانش معلمان و کارشناسان				
۱	اطلاعات مربوط به دانش پایه تحصیلی برای آموزش زبان و ادبیات فارسی را در اختیار معلمان می‌گذارد.	۵		
۲. بیان محتوا با روش‌های تازه و جذاب				
۱	محتوای کتاب با شیوه‌ای تازه و جذاب بیان شده است.	۵		
۳. تقویت شایستگی‌ها و مهارت‌های نوین حرفه‌ای، تربیتی و تخصصی مخاطبان				
۱	مباحث کتاب به شرح تکنیک‌های روش تدریس مهارت‌های زبانی وریز مهارت‌های آن، روش ارزشیابی و یا موارد مشابه مورد نیاز از درس زبان و ادبیات فارسی پرداخته است.	۵		
۲	مهارت های شغلی و تخصصی و تربیتی معلمان و کارشناسان را تقویت می‌کند.	۵		

ب.۱.۱.۲. ویژگی‌ها و سنجه‌های "اختصاصی" کتاب‌های حمایتی معلمان و کارشناسان زبان و ادبیات فارسی

ردیف	معیارها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	توضیحات
۴. ارائه مطالعات ملی و جهانی در توسعه مهارت‌های حرفه‌ای و تخصصی				
۱	در توسعه مهارت‌های حرفه‌ای و تخصصی به یافته‌های پژوهش‌های ملی و بین‌المللی توجه شده است.	۲		
۵. ارائه یافته‌های جدید روشی در تدریس علوم کشورهای گوناگون جهان و مقایسه تطبیقی آن‌ها با ایران				
۱	برای بهبود روش‌های تدریس معلمان، از نتایج یافته‌های نوین آموزش زبان و ادبیات در جهان، استفاده شده است.	۳		
۶. ارائه یافته‌های جدید روشی در برنامه‌ریزی دروس با ذکر نمونه‌هایی از کشورهای جهان، برای مقایسه تطبیقی آن‌ها با ایران				
۱	در صورت نیاز از نمونه‌های یافته‌های جدید روشی برای بهبود برنامه‌ریزی استفاده می‌کند.	۲		
۷. ارائه مهارت‌ها و تمرین‌های قابل انطباق با محیط یادگیری و کتاب‌های درسی کشور				
۱	دارای فعالیت‌ها و تمرین‌های بومی سازی شده و مطابق کتاب‌های درسی است.	۶		
۸. افزایش توانمندی‌های معلمان در زمینه طراحی موقعیت‌ها و فعالیت‌های کلاسی مناسب برای دانش‌آموزان				
۱	محتوای کتاب از طریق حل مشکلات آموزشی دبیران، به بهبود فرآیند تدریس کمک می‌کند.	۶		
۲	محتوای کتاب توانمندی دبیران را جهت طراحی فعالیت‌های کلاسی تدریس و ارزش‌یابی برای دانش‌آموزان افزایش می‌دهد.	۶		
۳	برای مرور درس‌های قبل و معرفی درس جدید پیشنهادهایی در اختیار دبیران قرار می‌دهد.	۵		
۹. درهم‌تنیدگی محتوای کتاب با مسائل جامعه امروز، زندگی فردی مخاطبان و فناوری‌های نوین				
۱	جهت ارائه اطلاعات از روش‌های به روز و فناوری‌های نوین استفاده شده است.	۶		
۲	محتوای این کتاب با مسائل جامعه امروزی تناسب دارد.	۶		

ب.۲.۱.۱. ویژگی‌ها و سنجه‌های «اختصاصی» کتاب‌های حمایتی معلمان و کارشناسان زبان و ادبیات فارسی

ردیف	معیارها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	توضیحات
۱۰. تشریح، تفسیر و تبیین برنامه‌های درسی حوزه زبان و ادبیات فارسی برای مخاطبان				
۱	با اهداف بسته آموزشی دوره تحصیلی هماهنگ و همسو است.	۲		
۲	به تشریح، تفسیر و تبیین برنامه درسی می‌پردازد.	۶		
جمع: ۷۰				

ب.۲.۱.۲. ویژگی‌ها و سنجه‌های «اختصاصی» کتاب‌های کمک‌درسی

زبان و ادبیات فارسی

ب.۲.۱.۱. ویژگی‌ها و سنجه‌های «اختصاصی» کتاب‌های کار زبان و ادبیات فارسی

ردیف	ویژگی‌ها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	ملاحظات
۱. فراهم کردن فرصت شکوفایی فطرت و استعداد‌های دانش‌آموزان				
۱	برای شکوفایی توانمندی‌ها و استعداد‌های دانش‌آموزان فرصت‌های مناسبی را فراهم می‌آورد.	۵		
۲. ایجاد فرصت کاربرد یافته‌های علوم گوناگون در زندگی فردی و اجتماعی دانش‌آموزان				
۱	با توجه به ارتباط طولی و عرضی موضوع درس با سایر حوزه‌های یادگیری، کاربرد یافته‌های علوم مختلف را ممکن می‌سازد.	۵		
۳. تعمیق درک دانش‌آموزان در ارتباط با مطالب کتاب درسی و برنامه درسی				
۱	با ارائه فعالیت‌ها و تمرین‌های متنوع، کمبودهای احتمالی کتاب‌های درسی را جبران می‌کند و مطالب را عمق می‌بخشد.	۱۰		

ب.۱.۲.۱. ویژگی‌ها و سنجه‌های «اختصاصی» کتاب‌های کار زبان و ادبیات فارسی

ملاحظات	امتیاز اخذ شده	حداکثر امتیاز	ویژگی‌ها و سنجه‌ها	ردیف
۴. پرورش مهارت‌های لازم و مرتبط با کتاب‌های درسی				
		۱۰	مطالب کتاب به آموزش چهار مهارت زبانی و دو ریز مهارت دستور زبان و واژگان به شیوه موثر و کارآمد می‌پردازد.	۱
		۳	از پاسخ به تمرین‌ها خودداری کرده است.	۲
۵. فراهم کردن زمینه استحکام و استمرار فرایند یادگیری دانش‌آموزان				
		۳	محتوا سؤال برانگیز و موجب کنجکاوی و پرسشگری مخاطبان برای کسب اطلاعات و مهارت‌های بیشتر است.	۱
		۲	با فراهم آوردن فرصت‌های تعامل با محتوا و دیگران، امکان یادگیری را افزایش می‌دهد.	۲
۶. ارائه موقعیت‌ها و فعالیت‌های یادگیری و مهارت‌های متنوع و فراتر از کتاب درسی				
		۱۰	محتوای کتاب برای دانش‌آموزان خیلی ضعیف و خیلی قوی، مطالب متناسب دارد.	۱
		۳	از ارائه تمرین‌های تکراری و بی‌مورد و پاسخ دادن به تمرین‌های موجود در کتاب، خودداری کرده است.	۲
		۵	از دانش‌آموزان انتظار پاسخ‌های خلاق و واگرا دارد.	۳
۷. فراهم کردن زمینه پرورش مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان از طریق پیش‌بینی کارهای گروهی در فعالیت‌ها				
		۵	دارای تمرین‌ها و فعالیت‌های متناسب با کارگروهی و ایفای نقش است.	۱
۸. بسط و توسعه فعالیت‌های یادگیری دانش‌آموزان در محیط متنوع محل زندگی آن‌ها				
		۵	فعالیت‌های آن با واقعیت‌های زندگی روزمره و محیط اطراف هماهنگی و هم‌سویی لازم را دارد.	۱

ب.۱.۲.۱. ویژگی‌ها و سنجه‌های «اختصاصی» کتاب‌های کار زبان و ادبیات فارسی

ردیف	ویژگی‌ها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	ملاحظات
۹. فراهم کردن شایستگی‌های پایه در مخاطبان از طریق طراحی موقعیت‌های آموزشی و تربیتی مناسب				
۱	موقعیت‌های آموزشی و تربیتی به گونه ای است که زمینه ایجاد شایستگی‌های پایه را تقویت می‌کند.	۴		
جمع: ۷۰				

ب.۲.۱.۲. ویژگی‌ها و سنجه‌های «اختصاصی» کتاب‌های تمرین زبان و ادبیات فارسی

ردیف	معیارها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	توضیحات
۱. توسعه مفاهیم و مهارت‌های اساسی مطرح شده در کتاب‌های درسی به‌منظور تسهیل، تثبیت و تقویت یادگیری دانش‌آموزان				
۱	فراگیری مهارت‌های زبانی و ریز مهارت‌های آن و مضامین مربوط به درس را تثبیت، تسهیل و تقویت می‌کند.	۵		
۲. توجه به ایده‌های کلیدی و شایستگی‌های موجود در برنامه درسی در سازمان‌دهی محتوا				
۱	کتاب با ایده‌های اصلی و شایستگی‌های مورد انتظار برنامه درسی دوره تحصیلی هماهنگی و همسویی دارد.	۵		
۲	با مفاهیم اصلی و اساسی کتاب درسی هماهنگی و همسویی لازم را دارد.	۵		
۳. طبقه‌بندی اطلاعات، مهارت‌ها و ارزش‌های موجود در کتاب درسی به‌منظور تسهیل یادگیری				
۱	به دسته بندی و مقوله‌سازی اطلاعات، مهارت‌های زبانی و ریز مهارت‌های آن و ارزش‌های موضوعات و مضامین کتاب درسی می‌پردازد.	۵		

ب.۲.۱. ویژگی‌ها و سنجه‌های «اختصاصی» کتاب‌های تمرین زبان و ادبیات فارسی

ردیف	معیارها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	نویسعات
۴. عدم ارائه تمرین‌های بی‌ارتباط با اهداف درس‌ها و نیز عدم پاسخ مستقیم تمرین‌ها (حل مسائل)				
۱	از پاسخ به تمرین‌ها خودداری کرده است.	۵		
۲	از ارائه تمرین‌های بی‌مورد خودداری کرده است.	۸		
۵. خلاقیت و نوآوری در ارائه تمرین‌ها برای تشویق یادگیرنده				
۱	داوری تمرین‌ها خلاقانه و نوآورانه است.	۶		
۶. استفاده از تصویر، نمودار، جدول، گراف و نقشه برای انتقال سریع‌تر و مؤثرتر مطالب به مخاطبان				
۱	از زبان تصویر به اندازه کافی و مقتضی استفاده شده است.	۵		
۲	تصاویر، جداول و نمودارها مرتبط، واضح و مشخص هستند.	۵		
۷. رعایت استاندارد ارزشیابی برنامه درسی				
۱	هریک از آزمون‌ها را براساس بارم بندی مصوب طراحی کرده است.	۵		
۲	اصول علمی آزمون‌سازی رویکرد ارتباطی رعایت شده است.	۵		
۸. تاکید بر یادگیری پایدار به‌جای موفقیت آنی و زودگذر در ارزشیابی‌ها				
۱	رویکرد تمرین‌ها به گونه ای است که به جای حصول نتیجه آنی و سریع، به پایداری و تثبیت موضوع در ذهن دانش‌آموزان کمک می‌کند.	۴		
۹. پرورش خلاقیت‌های دانش‌آموزان از طریق ارائه الگوهای مناسب یادگیری و تعامل با آنان				
۱	با طرح نمونه سوالات باز و واگرا دانش‌آموزان را به اندیشیدن وامی‌دارد.	۳		
۲	الگوهای یادگیری به گونه‌ای هستند که نوآوری و خلاقیت را در دانش‌آموزان پرورش می‌دهند.	۲		

ب. ۲.۱.۲. ویژگی‌ها و سنجه‌های "اختصاصی" کتاب‌های تمرین زبان و ادبیات فارسی

ردیف	معیارها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	توضیحات
۱۰. افزایش علاقه و انگیزه مخاطبان برای توسعه یادگیری				
۱	با طراحی تمرین‌های متنوع و متناسب با سلايق و علايق مخاطبان، انگیزه و علاقه را در آن‌ها افزایش می‌دهد	۲		
جمع: ۷۰				

ب. ۲. ویژگی‌ها و سنجه‌های "اختصاصی" کتاب‌های مرجع

زبان و ادبیات فارسی

ردیف	ویژگی‌ها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	ملاحظات
۱. مبتنی بودن بر اهداف حوزه تربیت و یادگیری				
۱	با اهداف برنامه درسی دوره تحصیلی ارتباط دارد.	۵		
۲	اطلاعات تکمیلی مرتبط با برنامه های درسی زبان و ادبیات فارسی را در اختیار دانش آموزان قرار داده است.	۴		
۲. برخورداری از انسجام در اطلاعات و واقعیت‌های علمی				
۱	محتوا از سازماندهی و ساختار مناسبی برخوردار است.	۳		
۲	پیوستگی و انسجام موضوعی در فصل‌ها رعایت شده است.	۳		
۳. کمک به رشد و توسعه علمی مخاطبان				
۱	انگیزه و علاقه مخاطبان را برای فراگیری موضوع افزایش می‌دهد.	۴		
۲	به نیازهای اطلاعاتی برانگیخته شده به هنگام مرور برنامه های درسی پاسخ می‌دهد.	۳		
۳	به نیازهای علمی دانش آموزان و مربیان توجه کافی دارد.	۳		

ب.۲. ویژگی‌ها و سنجه‌های "اختصاصی" کتاب‌های مرجع زبان و ادبیات فارسی

ردیف	ویژگی‌ها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	ملاحظات
۴. انتقال تعمیم‌ها، مفاهیم و واقعیت‌ها به صورت مستدل				
۱	در انتقال و تعمیم مهارت‌های زبانی و زیر مجموعه‌های آن موثر عمل می‌کند.	۳		
۲	مجموعه‌ای مدون از مهارت‌ها یا زیر مجموعه آن‌ها همچون دانش واژگان یا نکات دستوری و... را به استفاده کنندگان ارائه می‌دهد.	۳		
۵. توجه به نیازهای اختصاصی مخاطبان				
۱	محتوا به کنجکاوی‌ها، نیازهای اطلاعاتی و پرسش‌های مخاطبان در سطوح مختلف زبانی در زبان رسمی (فارسی) توجه کافی دارد.	۳		
۲	مراجع و منابع متناسب و مورد نیاز مخاطبان را معرفی می‌کند.	۳		
۶. استفاده از تصویر، نمودار، جدول، گراف و نقشه برای انتقال سریع‌تر و مؤثرتر مطالب به مخاطبان				
۱	به منظور سهولت درک پیام‌ها و مفاهیم از جداول، نمودارها، تصاویر، نقشه‌ها و موارد مشابه در هنگام ضرورت بهره لازم را برده است.	۳		
۷. تقویت علاقه مخاطبان به مطالعه بیشتر درباره موضوع یا موضوع‌های مطرح شده				
۱	به کاربرد زبان و ادبیات فارسی در موقعیت‌های واقعی و مرتبط با زندگی روزمره توجه دارد.	۳		
۲	از شیوه‌های خلاقانه در ارائه اطلاعات استفاده کرده است.	۳		

ب.۲. ویژگی‌ها و سنجه‌های "اختصاصی" کتاب‌های مرجع زبان و ادبیات فارسی

ردیف	ویژگی‌ها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	ملاحظات
۸. ویژگی‌های اختصاصی موضوع درسی				
۱	از نظام ارجاع‌دهی مناسب و علمی برخوردار است.	۳		
۲	از صحت علمی لازم برخوردار است.	۴		
۳	قابلیت دسترسی سریع به اطلاعات را فراهم کرده است.	۳		
۴	دارای واژه‌نامه مناسب است.	۳		
۵	نمایه مناسبی دارد.	۳		
۶	نویسنده از اعتبار لازم برای تهیه و تدوین کتاب مرجع برخوردار است.	۵		
۷	به ایجاد روحیه جستجوگری و کسب اطلاعات از منابع یادگیری (معلم، والدین، کتاب و غیره) توسط فراگیر پرداخته است.	۳		
جمع: ۷۰				

الف.۳. ویژگی‌ها و سنجه‌های "اختصاصی مشترک" پوستر و فلش

کارت زبان و ادبیات فارسی

ردیف	معیارها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	توضیحات
۱. وجود پیوند آشکار بین محتوا و برنامه درسی (نبود تضاد بین متن و اهداف)				
۱	محتوا با برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران و حوزه مربوط به زبان و ادبیات فارسی هماهنگی لازم را دارد.	۲		
۲	محتوا با برنامه درسی زبان و ادبیات فارسی هماهنگی و همسویی لازم را دارد.	۳		

الف. ۳. ویژگی‌ها و سنجه‌های "اختصاصی مشترک" پوستر و فلش کارت زبان و ادبیات فارسی

ردیف	معیارها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	توضیحات
۲. توجه به توسعه شایستگی های پایه مخاطبان از منظر تفکر و تعقل، ایمان، علم، عمل و اخلاق				
۱	در گزینش تصاویر و محتوا به هنجارها و ارزش‌های اسلامی - ایرانی توجه شده است.	۳		
۲	به ایجاد و تقویت توانش ارتباطی در زبان رسمی مخاطبان توجه شده است.	۲		
۳. برخورداری محتوای پوستر و فلش کارت از صحت و اعتبار علمی				
۱	محتوا با مبانی علمی هماهنگی و همسویی لازم را دارد.	۲		
۲	در محتوا از منابع و مآخذ معتبر داخلی و خارجی استفاده شده است.	۲		
۴. تناسب کیفیت سازمان‌دهی محتوای پوستر و فلش کارت با میزان درک و فهم مخاطبان				
۱	محتوا با رشد شناختی و عقلانی مخاطبان تناسب دارد.	۱		
۲	به پیش دانسته‌ها و اطلاعات پایه توجه شده است.	۱		
۳	از انسجام و پیوستگی لازم بین مطالب برخوردار است.	۱		
۴	مطالب از ساده به مشکل ارائه شده‌اند.	۱		
۵	محتوا با اهداف و جامعه مخاطب متناسب است.	۱		
۵. توجه به تفاوت سبک‌های یادگیری مخاطبان در فرایند یادگیری				
۱	در ارائه محتوا از انواع سبک‌های یادگیری (از جمله تعاملی، بین فردی و عینی - ذهنی) استفاده شده است.	۲		
۶. فراهم آوردن فرصت تعامل با مخاطبان				
۱	دارای اجزای کمکی تعاملی چاپی است.	۳		
۲	دارای اجزای کمکی تعاملی الکترونیکی است.	۲		

الف. ۳. ویژگی‌ها و سنجه‌های "اختصاصی مشترک" پوستر و فلش کارت زبان و ادبیات فارسی

ردیف	معیارها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	توضیحات
۷. تناسب ساختار فیزیکی و کیفیت چاپ پوستر و فلش کارت با سن مخاطبان				
۱	از جذابیت ظاهری و ارتباط با محتوای کتاب برخوردار است.	۱		
۲	قطع پوستر و فلش کارت با محتوا و شرایط گروه سنی مخاطبان متناسب است.	۱		
۳	شکل ظاهری و استحکام فیزیکی با سن مخاطبان و نوع کاربرد آن هماهنگی لازم را دارد.	۱		
۴	صفحه آرایی به گونه ای است که به ایجاد انگیزه، آسان خوانی و ایجاد نظم فکری در مخاطبان کمک می‌کند.	۱		
۵	نوع حروف و اندازه آن‌ها با ویژگی های سنی مخاطبان و کتاب درسی هماهنگ است.	۱		
۶	حجم مطالب با گروه سنی مورد نظر هماهنگی دارد.	۱		
۸. لحن مشفقانه بر مبنای زبان فارسی معیار				
۱	محتوای پوستر و فلش کارت از روانی و صحت به لحاظ زبانی و نیز از نظر برقراری ارتباط مناسب، با گروه سنی مورد نظر تناسب دارد.	۲		
۲	محتوا از لحن مثبت و مناسب استفاده کرده است.	۱		
۹. استفاده از شکل و تصویر برای انتقال مفاهیم، پیام‌ها و پرورش مهارت‌ها				
۱	تعداد تصویرها با توجه به گروه سنی مخاطبان متناسب است.	۱		
۲	شئون اجتماعی اقشار متفاوت و بهره گیری مناسب از عکس‌ها به لحاظ نوع جنسیت، اقوام گوناگون و موارد مشابه رعایت شده است.	۳		
۳	کیفیت تصویرها، جداول و موارد مشابه با محتوا تناسب دارد.	۱		
۴	در گزینش تصاویر، هنجارهای اسلامی- ایرانی رعایت شده است.	۳		

الف. ۳. ویژگی‌ها و سنجه‌های «اختصاصی مشترک» پوستر و فلش کارت زبان و ادبیات فارسی

ردیف	معیارها و سنجها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	توضیحات
۱۰. تناسب محتوای پوستر و فلش کارت با نیازهای فردی، اجتماعی و فنی و حرفه‌ای مخاطبان				
۱	به هنگام طرح یک اندیشه یا مهارت (زبانی یا غیرزبانی)، به پیش آموخته‌ها و پیش دانسته‌های احتمالی گروه سنی مخاطبان توجه شده است.	۱		
۲	محتوا با علاقه و نیازهای فعلی دانش‌آموزان متناسب است.	۲		
۳	با نیازهای علمی آتی متناسب با سطح دانش‌آموزان هماهنگ و همسو است.	۲		
۱۱. رعایت حقوق مالکیت و آفرینش فکری در تهیه محتوای پوستر و فلش کارت				
۱	به رعایت حقوق پدید آورندگان کتاب درسی مربوط توجه شده است.	۲		
جمع: ۵۰				

ب. ۳. ویژگی‌ها و سنجه‌های «اختصاصی» پوستر و فلش کارت

زبان و ادبیات فارسی

ردیف	معیارها و سنجها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	توضیحات
۱. مبتنی بودن بر اهداف حوزه تربیت و یادگیری				
۱	در راستای رویکرد و اهداف برنامه درسی درس زبان و ادبیات فارسی است.	۵		
۲	اطلاعات تکمیلی مرتبط با برنامه‌های درسی را در اختیار دانش‌آموزان قرار داده است.	۵		
۲. برخورداری از انسجام در اطلاعات و واقعیت‌های علمی				
۱	محتوا از سازماندهی مناسب برخوردار است.	۵		
۲	عناصر به نمایش گذاشته شده مرتبط و مکمل هستند.	۵		

ب. ویژگی‌ها و سنجه‌های «اختصاصی» پوستر و فلش کارت زبان و ادبیات فارسی

ردیف	معیارها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	توضیحات
۳. ایجاد انگیزه و تقویت آن در مخاطبان				
۱	انگیزه و علاقه مخاطبان را جهت فراگیری موضوع افزایش می‌دهد.	۵		
۴. برخورداری از ویژگی‌های بصری مناسب				
۱	از رنگ‌های مناسب و استاندارد استفاده شده است.	۵		
۲	از قطع مناسبی برخوردار است.	۵		
۵. تناسب مفاهیم و محتوای ارائه شده با نیازهای مخاطبان				
۱	دربگیرنده محتوای مناسب جهت رفع نیازهای مخاطبان است.	۵		
۲	محتوای ارائه شده برای مخاطبان قابل درک است.	۵		
۶. تناسب حجم محتوای ارائه شده با سرعت انتقال اطلاعات				
۱	تعداد کارت‌ها و حجم محتوای پوستر با حجم محتوای کتاب متناسب است.	۵		
۲	از تعدد مفاهیم ارائه شده در هر کارت پرهیز شده است.	۵		
۷. تناسب تصاویر با محتوا				
۱	تصاویر و محتوا هماهنگی و همسویی لازم را دارا می‌باشند.	۵		
۸. ویژگی‌های تخصصی موضوع درسی				
۱	مواد اولیه استفاده شده دارای کیفیت مناسب گروه سنی مربوط است.	۵		
۲	دارای جنس مقاوم و بسته بندی مناسب است.	۵		
جمع: ۷۰				

ضمیمہ ۱

فرم‌های ارزشیابی و جداول ارزیابی از انواع کتاب‌ها و منابع آموزشی و تربیتی (غیردرسی) زبان و ادبیات فارسی

۱. جداول عمومی و اختصاصی ارزیابی از کتاب‌ها و منابع کمک آموزشی

زبان و ادبیات فارسی

۱.۱. جداول عمومی و اختصاصی ارزیابی از کتاب‌ها و منابع تکمیلی

دانش آموز (دانش افزایی) زبان و ادبیات فارسی

۱.۱.۱. جداول عمومی و اختصاصی ارزیابی از کتاب‌های تکمیلی دانش آموز

(دانش افزایی) زبان و ادبیات فارسی

ویژگی‌ها و سنجه‌های «عمومی» ارزیابی از کتاب‌های تکمیلی دانش آموز

(دانش افزایی) زبان و ادبیات فارسی

توضیحات	امتیاز اخذ شده	حداکثر امتیاز	معیارها و سنجه‌ها
● خلاقیت و نوآوری:			
		۲	۱. زمینه حل مسئله به صورت مبتکرانه از طریق پرورش مهارت‌های یک یا چند نوع تفکر (نظیر: تفکر منطقی، تفکر واگرا، تفکر سیستمی، تفکر نقاد) را فراهم می‌کند.
		۱	۲. تولید یک محصول جدید و کاربردی را با استفاده از یک یا چند روش (نظیر: درگیری حواس، کاوشگری، آزمایش کردن) فراهم کرده است.
		۲	۳. خلق ایده نو از طریق ایجاد شرایط نظیر: پرورش تخیل / طرح افکار تازه / ارتباط بین پدیده‌ها و وقایع و کاربست آن را مورد توجه قرار داده است.
		۱	۴. موقعیت‌هایی برای به کارگیری ایده‌ها و تبدیل آن به خدمات جدید و به شیوه‌ای مفید را فراهم می‌کند.
		۲	۵. محصول تولیدی از خلاقیت و نوآوری برخوردار است.

ویژگی‌ها و سنج‌های «عمومی» ارزیابی از کتاب‌های تکمیلی دانش‌آموز (دانش‌افزایی) زبان و ادبیات فارسی

توضیحات	امتیاز اخذ شده	حداکثر امتیاز	معیارها و سنج‌ها
● رعایت قواعد زبان و خط فارسی:			
		۲	۶. قواعد دستور زبان فارسی معیار (نوشتاری/گفتاری) به ویژه در ترکیب جملات رعایت شده است.
		۲	۷. قواعد کلی و عمومی در نوشتن املاي صحیح کلمات و اصول نشانه‌گذاری رعایت شده است.
		۲	۸. به واژگان معادل فارسی با توجه به دستورالعمل فرهنگستان زبان توجه کرده است.
● سهولت به کارگیری:			
		۶	۹. طراحی و تولید آن به گونه‌ای است که امکان بهره‌گیری آسان و راحت از ماده آموزشی را فراهم می‌کند.
● صحت و دقت علمی:			
		۴	۱۰. محتوا با بهره‌گیری از یافته‌ها، تجربیات و روش‌های علمی معتبر تهیه شده است.
		۲	۱۱. محتوا توصیفی نظام‌مند و منطقی (از یک یا چند شیء، پدیده، واقعیت و یا رخداد) ارائه کرده است و با عرصه‌های چهارگانه یادگیری با محوریت خداوند مرتبط است.
● تناسب محتوا و روش‌های ارائه با مشخصات و اهداف برنامه درسی و رشته تحصیلی:			
		۴	۱۲. با اهداف کلی دوره یا رشته تحصیلی تناسب دارد.
		۲	۱۳. به اصول حاکم بر طراحی برنامه‌های درسی مبتنی بر سند برنامه درسی ملی و رویکرد فطرت‌گرایی توحیدی توجه کرده است.
		۲	۱۴. به شایستگی‌های پایه و مؤلفه‌های راهنمای حوزه‌ی تربیت و یادگیری مربوط توجه کرده است.
● رعایت و ترویج ارزش‌های دینی، فرهنگی و اجتماعی جامعه اسلامی - ایرانی:			
		۳	۱۵. ارزش‌های دینی، فرهنگی و اجتماعی مطرح در اسناد مصوب را رعایت نموده است.
		۳	۱۶. به معرفی نمادهای هویت ملی (ایرانی، اسلامی و انقلابی) مانند پرچم، زبان فارسی، ارزش‌های دینی و انقلابی توجه کرده است.

توضیحات	امتیاز اخذ شده	حداکثر امتیاز	معیارها و سنجش‌ها
● تناسب با ویژگی‌ها و نیازهای مخاطبان مبتنی بر روان‌شناسی رشد:			
		۵	۱۷. به نیازهای گروه‌های سنی مخاطبان و تفاوت در نیازهای جنسیتی و محیطی توجه کرده است.
		۳	۱۸. به ارتقاء سطح رشد مخاطبان در ابعاد شناختی، عاطفی، ایمانی، اخلاقی و عملکردی آن‌ها کمک می‌کند.
● به روز بودن و تناسب با مقتضیات زمان:			
		۲	۱۹. در طراحی، تولید و انتخاب محتوای مواد و رسانه‌های آموزشی به یافته‌ها و دانش‌های نظری، عملی و روشی روز توجه شده است.
		۲	۲۰. در طراحی، تولید و انتخاب محتوای مواد و رسانه‌های آموزشی به نیازهای آینده مخاطبان توجه شده است.
● سادگی و روانی محتوا:			
		۳	۲۱. از کلمات آشنا (واژگان پایه)، با معنا، جملات کوتاه و نشانه‌های نگارشی برای فهم بهتر جملات استفاده شده است.
		۲	۲۲. از بیان روشن، گویا و قابل فهم استفاده کرده است.
● سازماندهی مناسب محتوا:			
		۲	۲۳. محتوا از انسجام درونی و بیرونی برخوردار است.
		۱	۲۴. محتوا به شکل منطقی و از ساده به پیچیده سازماندهی شده است.
		۲	۲۵. محتوا در راستای تحقق اهداف راهنمای حوزه تربیت و یادگیری مربوطه سازماندهی شده و زمینه فهم عمیق و فزاینده را برای مخاطب فراهم می‌کند.
		۱	۲۶. شرایط یادگیری فعال و فرصت تعامل با محیط‌های داخل و خارج از مدرسه را فراهم می‌کند.
● توجه به متون علمی تمدن اسلامی - ایرانی:			
		۳	۲۷. محتوا به معرفی منابع و فعالیت‌های علمی و ادبی دانشمندان مسلمان توجه کرده است.
		۲	۲۸. محتوا به معرفی آثار تمدن و فرهنگ ارزشمند ایران و جهان اسلام توجه کرده است.

ویژگی‌ها و سنجه‌های «عمومی» ارزیابی از کتاب‌های تکمیلی دانش آموز (دانش‌افزایی) زبان و ادبیات فارسی

توضیحات	امتیاز اخذ شده	حداکثر امتیاز	معیارها و سنجه‌ها
● ملاحظات بهداشتی و ایمنی:			
		۶	۲۹. در طراحی و تولید ماده آموزشی از مواد اولیه سالم، بی‌خطر و بهداشتی استفاده شده است.
● جذابیت شکلی و ظاهری:			
		۲	۳۰. استانداردهای فنی و هنری در طراحی و ساخت ماده آموزشی رعایت شده است.
		۲	۳۱. موازین تربیتی و اصول آموزشی در طراحی و تدوین ماده آموزشی رعایت شده است.
		۲	۳۲. از رنگ‌ها، تصاویر، عکس‌ها، نقشه‌ها و نمودارهای جذاب و مرتبط استفاده شده است.
جمع کل			۸۰

ویژگی‌ها و سنجه‌های اختصاصی «ارزیابی از کتاب‌های تکمیلی دانش آموز (دانش‌افزایی) زبان و ادبیات فارسی»

ردیف	ویژگی‌ها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	ملاحظات
● وجود پیوند آشکار بین محتوا و برنامه درسی (نبود تضاد بین متن و اهداف)				
۱	محتوای کتاب با برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران و حوزه مربوط به زبان و ادبیات فارسی هماهنگی لازم را دارد.	۲		
۲	محتوای کتاب با برنامه درسی زبان و ادبیات فارسی هماهنگی و همسویی لازم را دارد.	۳		

ردیف	ویژگی‌ها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	ملاحظات
● توجه به توسعه شایستگی های پایه مخاطبان از منظر تفکر و تعقل، ایمان، علم، عمل و اخلاق				
۳	در گزینش تصاویر و محتوا به هنجارها و ارزش‌های اسلامی - ایرانی توجه شده است.	۳		
۴	به ایجاد و تقویت توانش ارتباطی در زبان رسمی مخاطبان توجه شده است.	۲		
● برخورداری محتوا از صحت و اعتبار علمی				
۵	محتوای کتاب با مبانی علمی، هماهنگی و همسویی لازم را دارد.	۲		
۶	در محتوا از منابع و مآخذ معتبر داخلی و خارجی استفاده شده است.	۲		
● تناسب کیفیت سازمان‌دهی محتوای کتاب با میزان درک و فهم مخاطبان				
۷	محتوای کتاب با رشد شناختی و عقلانی مخاطبان تناسب دارد.	۱		
۸	به پیش دانسته‌ها و اطلاعات پایه توجه شده است.	۱		
۹	از انسجام و پیوستگی لازم بین مطالب برخوردار است.	۱		
۱۰	مطالب از ساده به مشکل ارائه شده‌اند.	۱		
۱۱	مقدمه کتاب، اهداف، جامعه مخاطب و شیوه ارائه محتوا را تبیین می‌کند.	۱		
● توجه به تفاوت سبک‌های یادگیری مخاطبان در فرایند یادگیری				
۱۲	در ارائه محتوا از انواع سبک‌های یادگیری (از جمله تعاملی، بین فردی و عینی - ذهنی) استفاده شده است.	۲		
● فراهم آوردن فرصت تعامل با مخاطبان				
۱۳	دارای اجزای کمکی تعاملی چاپی است.	۳		
۱۴	دارای اجزای کمکی تعاملی الکترونیکی است.	۲		

ویژگی‌ها و سنجه‌های اختصاصی «ارزیابی از کتاب‌های تکمیلی دانش‌آموز (دانش‌افزایی) زبان و ادبیات فارسی»

ردیف	ویژگی‌ها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	ملاحظات
● تناسب ساختار فیزیکی کتاب و کیفیت چاپ آن با سن مخاطبان				
۱۵	طرح روی جلد از جذابیت ظاهری برخوردار است و با محتوای کتاب مرتبط می‌باشد.	۱		
۱۶	قطع کتاب با محتوا و شرایط گروه سنی مخاطبان متناسب است.	۱		
۱۷	شکل ظاهری و استحکام فیزیکی کتاب با سن مخاطبان و نوع کاربرد آن هماهنگی لازم را دارد.	۱		
۱۸	صفحه آرایبی به گونه ای است که به ایجاد انگیزه، آسان خوانی و ایجاد نظم فکری در مخاطبان کمک می‌کند.	۱		
۱۹	نوع حروف و اندازه آن‌ها با ویژگی های سنی مخاطبان و کتاب درسی هماهنگ است.	۱		
۲۰	حجم و تعداد صفحات با گروه سنی مورد نظر هماهنگی دارد.	۱		
● نگارش کتاب با لحن مشفقانه و بر مبنای زبان فارسی معیار				
۲۱	کتاب از روانی و صحت به لحاظ زبانی و نیز از نظر برقراری ارتباط مناسب، با گروه سنی مورد نظر تناسب دارد.	۲		
۲۲	کتاب از لحن مثبت و مناسب استفاده کرده است.	۱		
● استفاده از شکل و تصویر برای انتقال مفاهیم، پیام‌ها و پرورش مهارت‌ها				
۲۳	تعداد تصویرها، با توجه به گروه سنی مخاطبان متناسب است.	۱		
۲۴	شئون اجتماعی اقشار متفاوت و بهره گیری مناسب از عکس‌ها به لحاظ نوع جنسیت، اقوام گوناگون و موارد مشابه رعایت شده است.	۳		
۲۵	کیفیت تصویرها، جداول و موارد مشابه با محتوا تناسب دارد.	۱		
۲۶	در گزینش تصاویر کتاب، هنجارهای اسلامی - ایرانی رعایت شده است.	۳		

ردیف	ویژگی‌ها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	ملاحظات
● تناسب محتوای کتاب با نیازهای فردی، اجتماعی و فنی و حرفه‌ای مخاطبان				
۲۷	به هنگام طرح یک اندیشه یا مهارت (زبانی یا غیرزبانی)، به پیش آموخته‌ها و پیش دانسته‌های احتمالی گروه سنی مخاطبان توجه شده است.	۱		
۲۸	محتوا با علاقه و نیازهای فعلی دانش‌آموزان متناسب است.	۲		
۲۹	با نیازهای علمی آتی متناسب با سطح دانش‌آموزان هماهنگ و همسو است.	۲		
● رعایت حقوق مالکیت و آفرینش فکری در تهیه محتوای کتاب				
۳۰	در تألیف کتاب به رعایت حقوق پدید آورندگان کتاب درسی مربوط توجه شده است.	۱		
۳۱	کتاب و فهرست موضوعی براساس طبقه بندی فیپا ارائه شده است.	۱		
● مبتنی بودن بر اهداف حوزه تربیت و یادگیری				
۳۲	همسو و هم جهت با اصول و اهداف برنامه درسی زبان و ادبیات فارسی و اسناد بالا دستی همچون حوزه یادگیری زبان و ادبیات فارسی در برنامه درسی ملی است.	۹		
۳۳	از نظر محتوا، هماهنگ و همسو با روش‌های غالب آموزش زبان و ادبیات فارسی (زبان رسمی) است.	۵		
● برخورداری از انسجام در اطلاعات و واقعیت‌های علمی				
۳۴	فصول کتاب دارای انسجام و پیوستگی لازم و منطقی هستند.	۵		
● ایجاد انگیزه و تقویت آن در مخاطبان				
۳۵	به نیازهای اطلاعاتی برانگیخته شده به هنگام مرور برنامه‌های درسی پاسخ می‌دهد.	۲		
۳۶	به کنجکاوی‌های فراگیران درباره زبان مادری آن‌ها پاسخ مناسب می‌دهد.	۲		

ویژگی‌ها و سنجه‌های اختصاصی «ارزیابی از کتاب‌های تکمیلی دانش‌آموز (دانش‌افزایی) زبان و ادبیات فارسی»

ردیف	ویژگی‌ها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	ملاحظات
● کمک به رشد و توسعه علمی مخاطبان				
۳۷	به رشد و توسعه علمی فراگیران، به عنوان زبان به منزله محمل انتقال علوم و مهارت‌ها، یاری می‌رساند.	۲		
۳۸	به تسهیل جریان یادگیری و پرورش مهارت‌های زبانی (گوش دادن، صحبت کردن، خواندن و نوشتن) کمک می‌کند.	۲		
● ارائه تعمیم‌ها، مفاهیم و واقعیت‌ها به صورت مستدل				
۳۹	در بیان مفاهیم و مضامین درس، به شیوه مستدل و علمی عمل می‌کند.	۳		
● توجه به نیازهای اختصاصی مخاطبان				
۴۰	به چند مهارت یا ریز مهارت زبانی (خواندن، نوشتن، صحبت کردن، گوش دادن، دانش واژگان و دستور زبان) پرداخته است.	۶		
● افزایش گیرایی مطالب با استفاده از قالب‌های متنوعی مانند داستان، شعر و نمایشنامه به صورت‌های ساده یا ترکیبی				
۴۱	از صورت‌ها و فرم‌های متفاوت و متنوعی همچون داستان، شعر، نمایش نامه و ... در بیان مطالب استفاده کرده است.	۴		
۴۲	بین جنبه‌های هنری و ادبی و جنبه‌های آموزشی در قالب مورد استفاده تعادل وجود دارد.	۳		
● خلاقیت و نوآوری در ارائه مطالب علمی				
۴۳	مطالب موجود در آن به روز و جذاب هستند.	۵		
۴۴	مطالب و شیوه ارائه آن‌ها خلاقانه و نوآورانه هستند.	۵		
● برخورداری از تصویر، نمودار، جدول، گراف و نقشه برای انتقال سریع‌تر و مؤثرتر مطالب به مخاطبان				
۴۵	در صورت نیاز از تصاویر، نمودارها، جداول و نقشه‌ها برای انتقال سریع‌تر و مؤثرتر استفاده مطلوب کرده است.	۵		

ردیف	ویژگی‌ها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	ملاحظات
● تقویت علاقه مخاطبان نسبت به مطالعه بیشتر درباره موضوع یا موضوع‌های مطرح شده				
۴۶	شیوه تنظیم محتوا به گونه ای است که علاقه و انگیزه مخاطبان را به مطالعه تکمیلی درباره موضوع درسی برانگیخته است.	۳		
۴۷	محتوای ارائه شده مورد علاقه دانش آموزان بوده و پاسخگوی کنجکاوی آن‌هاست.	۳		
● معرفی منابع تألیف یا ترجمه کتاب و منابع برای مطالعه				
۴۸	ضمیمه های لازم و کافی را دارد.	۳		
۴۹	منابع مکتوب و برخط تکمیلی را در موضوع درسی معرفی می‌کند.	۳		
جمع امتیاز ویژگی‌های اختصاصی		۱۲۰		

۲.۱.۱. جداول عمومی و اختصاصی ارزیابی از کتابهای مرجع زبان و ادبیات فارسی

ویژگی‌ها و سنجه‌های «عمومی» ارزیابی

از کتابهای مرجع زبان و ادبیات فارسی

توضیحات	امتیاز اخذ شده	حداکثر امتیاز	معیارها و سنجه‌ها
● خلاقیت و نوآوری:			
		۲	۱. زمینه حل مسئله به صورت مبتکرانه از طریق پرورش مهارت‌های یک یا چند نوع تفکر (تفکر منطقی، تفکر واگرا، تفکر سیستمی، تفکر نقاد) را فراهم می‌کند.
		۱	۲. تولید یک محصول جدید و کاربردی را با استفاده از یک یا چند روش (تفکر: درگیری حواس، کاوشگری، آزمایش کردن) فراهم کرده است.
		۲	۳. خلق ایده نو از طریق ایجاد شرایط نظیر: پرورش تخیل/ طرح افکار تازه/ ارتباط بین پدیده‌ها و وقایع و کاربرست آن را مورد توجه قرار داده است.
		۱	۴. موقعیت‌هایی برای به کارگیری ایده‌ها و تبدیل آن به خدمات جدید و به شیوه‌ای مفید را فراهم می‌کند.
		۲	۵. محصول تولیدی از خلاقیت و نوآوری برخوردار است.
● رعایت قواعد زبان و خط فارسی:			
		۲	۶. قواعد دستور زبان فارسی معیار (نوشتاری/گفتاری) به ویژه در ترکیب جملات رعایت شده است.
		۲	۷. قواعد کلی و عمومی در نوشتن املا صحیح کلمات و اصول نشانه‌گذاری رعایت شده است.
		۲	۸. به واژگان معادل فارسی با توجه به دستورالعمل فرهنگستان زبان توجه کرده است.
● سهولت به کارگیری:			
		۶	۹. طراحی و تولید آن به گونه‌ای است که امکان بهره‌گیری آسان و راحت از ماده آموزشی را فراهم می‌کند.

ویژگی‌ها و سنجش‌های «عمومی» ارزیابی از کتاب‌های مرجع زبان و ادبیات فارسی

توضیحات	امتیاز اخذ شده	حداکثر امتیاز	معیارها و سنجش‌ها
● صحت و دقت علمی:			
		۴	۱۰. محتوا با بهره‌گیری از یافته‌ها، تجربیات و روش‌های علمی معتبر تهیه شده است.
		۲	۱۱. محتوا توصیفی نظام‌مند و منطقی (از یک یا چند شیء، پدیده، واقعیت و یا رخداد) ارائه کرده است و با عرصه‌های چهارگانه یادگیری با محوریت خداوند مرتبط است.
● تناسب محتوا و روش‌های ارائه با مشخصات و اهداف برنامه درسی و رشته تحصیلی:			
		۴	۱۲. با اهداف کلی دوره یا رشته تحصیلی تناسب دارد.
		۲	۱۳. به اصول حاکم بر طراحی برنامه‌های درسی مبتنی بر سند برنامه درسی ملی و رویکرد فطرت‌گرای توحیدی توجه کرده است.
		۲	۱۴. به شایستگی‌های پایه و مؤلفه‌های راهنمای حوزه‌ی تربیت و یادگیری مربوط توجه کرده است.
● رعایت و ترویج ارزش‌های دینی، فرهنگی و اجتماعی جامعه اسلامی - ایرانی:			
		۳	۱۵. ارزش‌های دینی، فرهنگی و اجتماعی مطرح در اسناد مصوب را رعایت نموده است.
		۳	۱۶. به معرفی نمادهای هویت ملی (ایرانی، اسلامی و انقلابی) مانند پرچم، زبان فارسی، ارزش‌های دینی و انقلابی توجه کرده است.
● تناسب با ویژگی‌ها و نیازهای مخاطبان مبتنی بر روان‌شناسی رشد:			
		۵	۱۷. به نیازهای گروه‌های سنی مخاطبان و تفاوت در نیازهای جنسیتی و محیطی توجه کرده است.
		۳	۱۸. به ارتقاء سطح رشد مخاطبان در ابعاد شناختی، عاطفی، ایمانی، اخلاقی و عملکردی آن‌ها کمک می‌کند.
● به روز بودن و تناسب با مقتضیات زمان:			
		۲	۱۹. در طراحی، تولید و انتخاب محتوای مواد و رسانه‌های آموزشی به یافته‌ها و دانش‌های نظری، عملی و روشی روز توجه شده است.
		۲	۲۰. در طراحی، تولید و انتخاب محتوای مواد و رسانه‌های آموزشی به نیازهای آینده مخاطبان توجه شده است.

ویژگی‌ها و سنجه‌های «عمومی» ارزیابی از کتاب‌های مرجع زبان و ادبیات فارسی

توضیحات	امتیاز اخذ شده	حداکثر امتیاز	معیارها و سنجه‌ها
● سادگی و روانی محتوا:			
		۳	۲۱. از کلمات آشنا (واژگان پایه)، با معنا، جملات کوتاه و نشانه‌های نگارشی برای فهم بهتر جملات استفاده شده است.
		۲	۲۲. از بیان روشن، گویا و قابل فهم استفاده کرده است.
● سازماندهی مناسب محتوا:			
		۲	۲۳. محتوا از انسجام درونی و بیرونی برخوردار است.
		۱	۲۴. محتوا به شکل منطقی و از ساده به پیچیده سازماندهی شده است.
		۲	۲۵. محتوا در راستای تحقق اهداف راهنمای حوزه تربیت و یادگیری مربوطه سازماندهی شده و زمینه فهم عمیق و فزاینده را برای مخاطب فراهم می‌کند.
		۱	۲۶. شرایط یادگیری فعال و فرصت تعامل با محیط‌های داخل و خارج از مدرسه را فراهم می‌کند.
● توجه به متون علمی تمدن اسلامی - ایرانی:			
		۳	۲۷. محتوا به معرفی منابع و فعالیت‌های علمی و ادبی دانشمندان مسلمان توجه کرده است.
		۲	۲۸. محتوا به معرفی آثار تمدن و فرهنگ ارزشمند ایران و جهان اسلام توجه کرده است.
● ملاحظات بهداشتی و ایمنی:			
		۶	۲۹. در طراحی و تولید ماده آموزشی از مواد اولیه سالم، بی‌خطر و بهداشتی استفاده شده است.

ویژگی‌ها و سنجه‌های «عمومی» ارزیابی از کتاب‌های مرجع زبان و ادبیات فارسی

توضیحات	امتیاز اخذ شده	حداکثر امتیاز	معیارها و سنجه‌ها
● جذابیت شکلی و ظاهری:			
		۲	۳۰. استانداردهای فنی و هنری در طراحی و ساخت ماده آموزشی رعایت شده است.
		۲	۳۱. موازین تربیتی و اصول آموزشی در طراحی و تدوین ماده آموزشی رعایت شده است.
		۲	۳۲. از رنگ‌ها، تصاویر، عکس‌ها، نقشه‌ها و نمودارهای جذاب و مرتبط استفاده شده است.
۸۰			جمع کل

ویژگی‌ها و سنجه‌های اختصاصی

«ارزیابی از کتاب‌های مرجع زبان و ادبیات فارسی»

ملاحظات	امتیاز اخذ شده	حداکثر امتیاز	ویژگی‌ها و سنجه‌ها	ردیف
● وجود پیوند آشکار بین محتوا و برنامه درسی (نبود تضاد بین متن و اهداف)				
		۲	محتوای کتاب با برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران و حوزه مربوط به زبان و ادبیات فارسی هماهنگی لازم را دارد.	۱
		۳	محتوای کتاب با برنامه درسی زبان و ادبیات فارسی هماهنگی و همسویی لازم را دارد.	۲
● توجه به توسعه شایستگی‌های پایه مخاطبان از منظر تفکر و تعقل، ایمان، علم، عمل و اخلاق				
		۳	در گزینش تصاویر و محتوا به هنجارها و ارزش‌های اسلامی - ایرانی توجه شده است.	۳
		۲	به ایجاد و تقویت توانش ارتباطی در زبان رسمی مخاطبان توجه شده است.	۴

ویژگی‌ها و سنجه‌های اختصاصی «ارزیابی از کتاب‌های مرجع زبان و ادبیات فارسی»

ردیف	ویژگی‌ها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	ملاحظات
● برخورداری محتوای کتاب از صحت و اعتبار علمی				
۵	محتوای کتاب با مبانی علمی، هماهنگی و همسویی لازم را دارد.	۲		
۶	در محتوا از منابع و مآخذ معتبر داخلی و خارجی استفاده شده است.	۲		
● تناسب کیفیت سازمان‌دهی محتوای کتاب با میزان درک و فهم مخاطبان				
۷	محتوای کتاب با رشد شناختی و عقلانی مخاطبان تناسب دارد.	۱		
۸	به پیش دانسته‌ها و اطلاعات پایه توجه شده است.	۱		
۹	از انسجام و پیوستگی لازم بین مطالب برخوردار است.	۱		
۱۰	مطالب از ساده به مشکل ارائه شده‌اند.	۱		
۱۱	مقدمه کتاب، اهداف، جامعه مخاطب و شیوه ارائه محتوا را تبیین می‌کند.	۱		
● توجه به تفاوت سبک‌های یادگیری مخاطبان در فرایند یادگیری				
۱۲	در ارائه محتوا از انواع سبک‌های یادگیری (از جمله تعاملی، بین فردی و عینی - ذهنی) استفاده شده است.	۲		
● فراهم آوردن فرصت تعامل با مخاطبان				
۱۳	دارای اجزای کمکی تعاملی چابی است.	۳		
۱۴	دارای اجزای کمکی تعاملی الکترونیکی است.	۲		

ردیف	ویژگی‌ها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	ملاحظات
● تناسب ساختار فیزیکی کتاب و کیفیت چاپ آن با سن مخاطبان				
۱۵	طرح روی جلد از جذابیت ظاهری برخوردار است و با محتوای کتاب مرتبط می‌باشد.	۱		
۱۶	قطع کتاب با محتوا و شرایط گروه سنی مخاطبان متناسب است .	۱		
۱۷	شکل ظاهری و استحکام فیزیکی کتاب با سن مخاطبان و نوع کاربرد آن هماهنگی لازم را دارد.	۱		
۱۸	صفحه آرای به گونه ای است که به ایجاد انگیزه، آسان خوانی و ایجاد نظم فکری در مخاطبان کمک می‌کند.	۱		
۱۹	نوع حروف و اندازه آن‌ها با ویژگی های سنی مخاطبان و کتاب درسی هماهنگ است.	۱		
۲۰	حجم و تعداد صفحات با گروه سنی مورد نظر هماهنگی دارد.	۱		
● نگارش کتاب با لحن مشفقانه و بر مبنای زبان فارسی معیار				
۲۱	کتاب از روانی و صحت به لحاظ زبانی و نیز از نظر برقراری ارتباط مناسب، با گروه سنی مورد نظر تناسب دارد.	۲		
۲۲	کتاب از لحن مثبت و مناسب استفاده کرده است.	۱		
● استفاده از شکل و تصویر مورد نیاز برای انتقال مفاهیم، پیام‌ها و پرورش مهارت‌ها				
۲۳	تعداد تصویرها با توجه به گروه سنی مخاطبان متناسب است.	۱		
۲۴	شئون اجتماعی اقشار متفاوت و بهره گیری مناسب از عکس ها به لحاظ نوع جنسیت، اقوام گوناگون و موارد مشابه رعایت شده است.	۳		
۲۵	کیفیت تصویرها جداول و موارد مشابه با محتوا تناسب دارد.	۱		
۲۶	در گزینش تصاویر کتاب، هنجارهای اسلامی - ایرانی رعایت شده است.	۳		

ویژگی‌ها و سنجه‌های اختصاصی «ارزیابی از کتاب‌های مرجع زبان و ادبیات فارسی»

ردیف	ویژگی‌ها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	ملاحظات
● تناسب محتوای کتاب با نیازهای فردی، اجتماعی و فنی و حرفه‌ای مخاطبان				
۲۷	به هنگام طرح یک اندیشه یا مهارت (زبانی یا غیرزبانی)، به پیش آموخته‌ها و پیش دانسته‌های احتمالی گروه سنی مخاطبان توجه شده است.	۱		
۲۸	محتوا با علاقه و نیازهای فعلی دانش‌آموزان متناسب است.	۲		
۲۹	با نیازهای علمی آتی متناسب با سطح دانش‌آموزان هماهنگ و همسو است.	۲		
● رعایت حقوق مالکیت در تهیه محتوای کتاب				
۳۰	در تألیف کتاب به رعایت حقوق پدید آورندگان کتاب درسی مربوط توجه شده است.	۱		
۳۱	کتاب و فهرست موضوعی براساس طبقه بندی فیبا ارائه شده است.	۱		
● مبتنی بودن بر اهداف حوزه تربیت و یادگیری				
۳۲	با اهداف برنامه درسی دوره تحصیلی ارتباط دارد.	۵		
۳۳	اطلاعات تکمیلی مرتبط با برنامه های درسی زبان و ادبیات فارسی را در اختیار دانش آموزان قرار داده است.	۴		
● برخورداری از انسجام در اطلاعات و واقعیت‌های علمی				
۳۴	محتوا از سازماندهی و ساختار مناسبی برخوردار است.	۳		
۳۵	پیوستگی و انسجام موضوعی در فصل‌ها رعایت شده است.	۳		

ردیف	ویژگی‌ها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	ملاحظات
● کمک به رشد و توسعه علمی مخاطبان				
۳۶	انگیزه و علاقه مخاطبان را برای فراگیری موضوع افزایش می‌دهد.	۴		
۳۷	به نیازهای اطلاعاتی برانگیخته شده به هنگام مرور برنامه های درسی پاسخ می‌دهد.	۳		
۳۸	به نیازهای علمی دانش آموزان و مربیان توجه کافی دارد.	۳		
● انتقال تعمیم‌ها، مفاهیم و واقعیت‌ها به صورت مستدل				
۳۹	در انتقال و تعمیم مهارت‌های زبانی و زیر مجموعه‌های آن موثر عمل می‌کند.	۳		
۴۰	مجموعه ای مدون از مهارت‌ها یا زیر مجموعه آن‌ها همچون دانش واژگان یا نکات دستوری و... را به استفاده کنندگان ارائه می‌دهد.	۳		
● توجه به نیازهای اختصاصی مخاطبان				
۴۱	محتوا به کنجکاو‌ها، نیازهای اطلاعاتی و پرسش‌های مخاطبان در سطوح مختلف زبانی در زبان رسمی (فارسی) توجه کافی دارد.	۳		
۴۲	مراجع و منابع متناسب و مورد نیاز مخاطبان را معرفی می‌کند.	۳		
● استفاده از تصویر، نمودار، جدول، گراف و نقشه برای انتقال سریع‌تر و مؤثرتر مطالب به مخاطبان				
۴۳	به منظور سهولت درک پیام‌ها و مفاهیم از جداول، نمودارها، تصاویر، نقشه‌ها و موارد مشابه در هنگام ضرورت بهره لازم را برده است.	۳		
● تقویت علاقه مخاطبان به مطالعه بیشتر درباره موضوع با موضوع‌های مطرح شده				
۴۴	به کاربرد زبان و ادبیات فارسی در موقعیت‌های واقعی و مرتبط با زندگی روزمره توجه دارد.	۳		
۴۵	از شیوه‌های خلاقانه در ارائه اطلاعات استفاده کرده است.	۳		

ویژگی‌ها و سنجه‌های اختصاصی «ارزیابی از کتاب‌های مرجع زبان و ادبیات فارسی»

ردیف	ویژگی‌ها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	ملاحظات
● ویژگی‌های اختصاصی موضوع درسی				
۴۶	از نظام ارجاع‌دهی مناسب و علمی برخوردار است.	۳		
۴۷	از صحت علمی لازم برخوردار است.	۴		
۴۸	قابلیت دسترسی سریع به اطلاعات را فراهم کرده است.	۳		
۴۹	دارای واژه‌نامه مناسب است.	۳		
۵۰	نمایه مناسبی دارد.	۳		
۵۱	نویسنده از اعتبار لازم برای تهیه و تدوین کتاب مرجع برخوردار است.	۵		
۵۲	به ایجاد روحیه جستجوگری و کسب اطلاعات از منابع یادگیری (معلم، والدین، کتاب و غیره) توسط فراگیر پرداخته است.	۳		
جمع امتیاز ویژگی‌های اختصاصی		۱۲۰		

۳،۱،۱. جداول عمومی و اختصاصی ارزیابی از پوستر و فلش کارت

زبان و ادبیات فارسی

ویژگی‌ها و سنجه‌های «عمومی» ارزیابی از پوستر و فلش کارت

زبان و ادبیات فارسی

توضیحات	امتیاز اخذ شده	حداکثر امتیاز	معیارها و سنجه‌ها
● خلاقیت و نوآوری:			
		۲	۱. زمینه حل مسئله به صورت مبتکرانه از طریق پرورش مهارت‌های یک یا چند نوع تفکر (نظیر: تفکر منطقی، تفکر واگرا، تفکر سیستمی، تفکر نقاد) را فراهم می‌کند.
		۱	۲. تولید یک محصول جدید و کاربردی را با استفاده از یک یا چند روش (نظیر: درگیری حواس، کاوشگری، آزمایش کردن) فراهم کرده است.
		۲	۳. خلق ایده نو از طریق ایجاد شرایط نظیر: پرورش تخیل/ طرح افکار تازه/ ارتباط بین پدیده‌ها و وقایع و کاربرد آن را مورد توجه قرار داده است.
		۱	۴. موقعیت‌هایی برای به کارگیری ایده‌ها و تبدیل آن به خدمات جدید و به شیوه‌ای مفید را فراهم می‌کند.
		۲	۵. محصول تولیدی از خلاقیت و نوآوری برخوردار است.
● رعایت قواعد زبان و خط فارسی:			
		۲	۶. قواعد دستور زبان فارسی معیار (نوشتاری/گفتاری) به ویژه در ترکیب جملات رعایت شده است.
		۲	۷. قواعد کلی و عمومی در نوشتن املاي صحیح کلمات و اصول نشانه‌گذاری رعایت شده است.
		۲	۸. به واژگان معادل فارسی با توجه به دستورالعمل فرهنگستان زبان توجه کرده است.
● سهولت به کارگیری:			
		۶	۹. طراحی و تولید آن به گونه‌ای است که امکان بهره‌گیری آسان و راحت از ماده آموزشی را فراهم می‌کند.

ویژگی‌ها و سنجه‌های «عمومی» ارزیابی از پوستر و فلش کارت زبان و ادبیات فارسی

توضیحات	امتیاز اخذ شده	حداکثر امتیاز	معیارها و سنجه‌ها
● صحت و دقت علمی:			
		۴	۱۰. محتوا با بهره‌گیری از یافته‌ها، تجربیات و روش‌های علمی معتبر تهیه شده است.
		۲	۱۱. محتوا توصیفی نظام‌مند و منطقی (از یک یا چند شیء، پدیده، واقعیت و یا رخداد) ارائه کرده است و با عرصه‌های چهارگانه یادگیری با محوریت خداوند مرتبط است.
● تناسب محتوا و روش‌های ارائه با مشخصات و اهداف برنامه درسی و رشته تحصیلی:			
		۴	۱۲. با اهداف کلی دوره یا رشته تحصیلی تناسب دارد.
		۲	۱۳. به اصول حاکم بر طراحی برنامه‌های درسی مبتنی بر سند برنامه درسی ملی و رویکرد فطرت‌گرایی توحیدی توجه کرده است.
		۲	۱۴. به شایستگی‌های پایه و مؤلفه‌های راهنمای حوزه‌ی تربیت و یادگیری مربوط توجه کرده است.
● رعایت و ترویج ارزش‌های دینی، فرهنگی و اجتماعی جامعه اسلامی - ایرانی:			
		۳	۱۵. ارزش‌های دینی، فرهنگی و اجتماعی مطرح در اسناد مصوب را رعایت نموده است.
		۳	۱۶. به معرفی نمادهای هویت ملی (ایرانی، اسلامی و انقلابی) مانند پرچم، زبان فارسی، ارزش‌های دینی و انقلابی توجه کرده است.
● تناسب با ویژگی‌ها و نیازهای مخاطبان مبتنی بر روان‌شناسی رشد:			
		۵	۱۷. به نیازهای گروه‌های سنی مخاطبان و تفاوت در نیازهای جنسیتی و محیطی توجه کرده است.
		۳	۱۸. به ارتقاء سطح رشد مخاطبان در ابعاد شناختی، عاطفی، ایمانی، اخلاقی و عملکردی آن‌ها کمک می‌کند.
● به روز بودن و تناسب با مقتضیات زمان:			
		۲	۱۹. در طراحی، تولید و انتخاب محتوای مواد و رسانه‌های آموزشی به یافته‌ها و دانش‌های نظری، عملی و روشی روز توجه شده است.
		۲	۲۰. در طراحی، تولید و انتخاب محتوای مواد و رسانه‌های آموزشی به نیازهای آینده مخاطبان توجه شده است.

توضیحات	امتیاز اخذ شده	حداکثر امتیاز	معیارها و سنجه‌ها
● سادگی و روانی محتوا:			
		۳	۲۱. از کلمات آشنا (واژگان پایه)، با معنا، جملات کوتاه و نشانه‌های نگارشی برای فهم بهتر جملات استفاده شده است.
		۲	۲۲. از بیان روشن، گویا و قابل فهم استفاده کرده است.
● سازماندهی مناسب محتوا:			
		۲	۲۳. محتوا از انسجام درونی و بیرونی برخوردار است.
		۱	۲۴. محتوا به شکل منطقی و از ساده به پیچیده سازماندهی شده است.
		۲	۲۵. محتوا در راستای تحقق اهداف راهنمای حوزه تربیت و یادگیری مربوطه سازماندهی شده و زمینه فهم عمیق و فزاینده را برای مخاطب فراهم می‌کند.
		۱	۲۶. شرایط یادگیری فعال و فرصت تعامل با محیط‌های داخل و خارج از مدرسه را فراهم می‌کند.
● توجه به متون علمی تمدن اسلامی - ایرانی:			
		۳	۲۷. محتوا به معرفی منابع و فعالیت‌های علمی و ادبی دانشمندان مسلمان توجه کرده است.
		۲	۲۸. محتوا به معرفی آثار تمدن و فرهنگ ارزشمند ایران و جهان اسلام توجه کرده است.
● ملاحظات بهداشتی و ایمنی:			
		۶	۲۹. در طراحی و تولید ماده آموزشی از مواد اولیه سالم، بی‌خطر و بهداشتی استفاده شده است.

ویژگی‌ها و سنج‌های «عمومی» ارزیابی از پوستر و فلش کارت زبان و ادبیات فارسی

توضیحات	امتیاز اخذ شده	حداکثر امتیاز	معیارها و سنج‌ها
● جذابیت شکلی و ظاهری:			
		۲	۳۰. استاندارد‌های فنی و هنری در طراحی و ساخت ماده آموزشی رعایت شده است.
		۲	۳۱. موازین تربیتی و اصول آموزشی در طراحی و تدوین ماده آموزشی رعایت شده است.
		۲	۳۲. از رنگ‌ها، تصاویر، عکس‌ها، نقشه‌ها و نمودارهای جذاب و مرتبط استفاده شده است.
۸۰			جمع کل

ویژگی‌ها و سنج‌های اختصاصی

«ارزیابی از پوستر و فلش کارت زبان و ادبیات فارسی»

توضیحات	امتیاز اخذ شده	حداکثر امتیاز	معیارها و سنج‌ها	ردیف
● وجود پیوند آشکار بین محتوا و برنامه درسی (نبود تضاد بین متن و اهداف)				
		۲	محتوا با برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران و حوزه مربوط به زبان و ادبیات فارسی هماهنگی لازم را دارد.	۱
		۳	محتوا با برنامه درسی زبان و ادبیات فارسی هماهنگی و همسویی لازم را دارد.	۲
● توجه به توسعه شایستگی‌های پایه مخاطبان از منظر تفکر و تعقل، ایمان، علم، عمل و اخلاق				
		۳	در گزینش تصاویر و محتوا به هنجارها و ارزش‌های اسلامی - ایرانی توجه شده است.	۳
		۲	به ایجاد و تقویت توانش ارتباطی در زبان رسمی مخاطبان توجه شده است.	۴

ردیف	معیارها و سنج‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	توضیحات
● برخورداری محتوای پوستر و فلش کارت از صحت و اعتبار علمی				
۵	محتوا با مبانی علمی هماهنگی و همسویی لازم را دارد.	۲		
۶	در محتوا از منابع و مأخذ معتبر داخلی و خارجی استفاده شده است.	۲		
● تناسب کیفیت سازمان‌دهی محتوای پوستر و فلش کارت با میزان درک و فهم مخاطبان				
۷	محتوا با رشد شناختی و عقلانی مخاطبان تناسب دارد.	۱		
۸	به پیش دانسته‌ها و اطلاعات پایه توجه شده است.	۱		
۹	از انسجام و پیوستگی لازم بین مطالب برخوردار است.	۱		
۱۰	مطالب از ساده به مشکل ارائه شده‌اند.	۱		
۱۱	محتوا با اهداف و جامعه مخاطب متناسب است.	۱		
● توجه به تفاوت سبک‌های یادگیری مخاطبان در فرایند یادگیری				
۱۲	در ارائه محتوا از انواع سبک‌های یادگیری (از جمله تعاملی، بین فردی و عینی - ذهنی) استفاده شده است.	۲		
● فراهم آوردن فرصت تعامل با مخاطبان				
۱۳	دارای اجزای کمکی تعاملی چپای است.	۳		
۱۴	دارای اجزای کمکی تعاملی الکترونیکی است.	۲		

ویژگی‌ها و سنجه‌های اختصاصی «ارزیابی از بوستر و فلش کارت زبان و ادبیات فارسی»

ردیف	معیارها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	توضیحات
● تناسب ساختار فیزیکی و کیفیت چاپ بوستر و فلش کارت با سن مخاطبان				
۱۵	از جذابیت ظاهری و ارتباط با محتوای کتاب برخوردار است.	۱		
۱۶	قطع بوستر و فلش کارت با محتوا و شرایط گروه سنی مخاطبان متناسب است.	۱		
۱۷	شکل ظاهری و استحکام فیزیکی با سن مخاطبان و نوع کاربرد آن هماهنگی لازم را دارد.	۱		
۱۸	صفحه آرائی به گونه ای است که به ایجاد انگیزه، آسان خوانی و ایجاد نظم فکری در مخاطبان کمک می‌کند.	۱		
۱۹	نوع حروف و اندازه آن‌ها با ویژگی های سنی مخاطبان و کتاب درسی هماهنگ است.	۱		
۲۰	حجم مطالب با گروه سنی مورد نظر هماهنگی دارد.	۱		
● لحن مشفقانه بر مبنای زبان فارسی معیار				
۲۱	محتوای بوستر و فلش کارت از روانی و صحت به لحاظ زبانی و نیز از نظر برقراری ارتباط مناسب، با گروه سنی مورد نظر متناسب دارد.	۲		
۲۲	محتوا از لحن مثبت و مناسب استفاده کرده است.	۱		
● استفاده از شکل و تصویر برای انتقال مفاهیم، پیام‌ها و پرورش مهارت‌ها				
۲۳	تعداد تصویرها با توجه به گروه سنی مخاطبان متناسب است.	۱		
۲۴	شئون اجتماعی اقشار متفاوت و بهره گیری مناسب از عکس‌ها به لحاظ نوع جنسیت، اقوام گوناگون و موارد مشابه رعایت شده است.	۳		
۲۵	کیفیت تصویرها، جداول و موارد مشابه با محتوا متناسب دارد.	۱		
۲۶	در گزینش تصاویر، هنجارهای اسلامی- ایرانی رعایت شده است.	۳		

ردیف	معیارها و سنج‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	توضیحات
● تناسب محتوای پوستر و فلش کارت با نیازهای فردی، اجتماعی و فنی و حرفه‌ای مخاطبان				
۲۷.	به هنگام طرح یک اندیشه یا مهارت (زبانی یا غیرزبانی)، به پیش آموخته‌ها و پیش دانسته‌های احتمالی گروه سنی مخاطبان توجه شده است.	۱		
۲۸.	محتوا با علاقه و نیازهای فعلی دانش‌آموزان متناسب است.	۲		
۲۹.	با نیازهای علمی آتی متناسب با سطح دانش‌آموزان هماهنگ و همسو است.	۲		
● رعایت حقوق مالکیت و آفرینش فکری در تهیه محتوای پوستر و فلش کارت				
۳۰.	به رعایت حقوق پدید آورندگان کتاب درسی مربوط توجه شده است.	۲		
● مبتنی بودن بر اهداف حوزه تربیت و یادگیری				
۳۱.	در راستای رویکرد و اهداف برنامه درسی درس زبان و ادبیات فارسی است.	۵		
۳۲.	اطلاعات تکمیلی مرتبط با برنامه‌های درسی را در اختیار دانش‌آموزان قرار داده است.	۵		
● برخورداری از انسجام در اطلاعات و واقعیت‌های علمی				
۳۳.	محتوا از سازماندهی مناسب برخوردار است.	۵		
۳۴.	عناصر به نمایش گذاشته شده مرتبط و مکمل هستند.	۵		
● ایجاد انگیزه و تقویت آن در مخاطبان				
۳۵.	انگیزه و علاقه مخاطبان را جهت فراگیری موضوع افزایش می‌دهد.	۵		
● برخورداری از ویژگی‌های بصری مناسب				
۳۶.	از رنگ‌های مناسب و استاندارد استفاده شده است.	۵		
۳۷.	از قطع مناسبی برخوردار است.	۵		

ویژگی‌ها و سنجه‌های اختصاصی «ارزیابی از بوستر و فلش کارت زبان و ادبیات فارسی»

ردیف	معیارها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	توضیحات
● تناسب مفاهیم و محتوای ارائه شده با نیازهای مخاطبان				
۳۸	درب‌گیرنده محتوای مناسب جهت رفع نیازهای مخاطبان است.	۵		
۳۹	محتوای ارائه شده برای مخاطبان قابل درک است.	۵		
● تناسب حجم محتوای ارائه شده با سرعت انتقال اطلاعات				
۴۰	تعداد کارت‌ها و حجم محتوای بوستر با حجم محتوای کتاب متناسب است.	۵		
۴۱	از تعدد مفاهیم ارائه شده در هر کارت پرهیز شده است.	۵		
● تناسب تصاویر با محتوا				
۴۲	تصاویر و محتوا هماهنگی و همسویی لازم را دارا می‌باشند.	۵		
● ویژگی‌های تخصصی موضوع درسی				
۴۳	مواد اولیه استفاده شده دارای کیفیت مناسب گروه سنی مربوط است.	۵		
۴۴	دارای جنس مقاوم و بسته بندی مناسب است.	۵		
جمع امتیاز ویژگی‌های اختصاصی		۱۲۰		

۲.۱. جداول عمومی و اختصاصی ارزیابی

از کتاب‌های حمایتی زبان و ادبیات فارسی

۱.۲.۱. جداول عمومی و اختصاصی ارزیابی

از کتاب‌های حمایتی معلمان و کارشناسان زبان و ادبیات فارسی

ویژگی‌ها و سنجه‌های «عمومی» ارزیابی

از کتاب‌های حمایتی معلمان و کارشناسان زبان و ادبیات فارسی

توضیحات	امتیاز اخذ شده	حداکثر امتیاز	معیارها و سنجه‌ها
● خلاقیت و نوآوری:			
		۲	۱. زمینه حل مسئله به صورت مبتکرانه از طریق پرورش مهارت‌های یک یا چند نوع تفکر (نظیر: تفکر منطقی، تفکر واگرا، تفکر سیستمی، تفکر نقاد) را فراهم می‌کند.
		۱	۲. تولید یک محصول جدید و کاربردی را با استفاده از یک یا چند روش (نظیر: درگیری حواس، کاوشگری، آزمایش کردن) فراهم کرده است.
		۲	۳. خلق ایده نو از طریق ایجاد شرایط نظیر: پرورش تخیل / طرح افکار تازه / ارتباط بین پدیده‌ها و وقایع و کاربست آن را مورد توجه قرار داده است.
		۱	۴. موقعیت‌هایی برای به کارگیری ایده‌ها و تبدیل آن به خدمات جدید و به شیوه‌ای مفید را فراهم می‌کند.
		۲	۵. محصول تولیدی از خلاقیت و نوآوری برخوردار است.
● رعایت قواعد زبان و خط فارسی:			
		۲	۶. قواعد دستور زبان فارسی معیار (نوشتاری/گفتاری) به ویژه در ترکیب جملات رعایت شده است.
		۲	۷. قواعد کلی و عمومی در نوشتن املا صحیح کلمات و اصول نشانه‌گذاری رعایت شده است.
		۲	۸. به واژگان معادل فارسی با توجه به دستورالعمل فرهنگستان زبان توجه کرده است.

ویژگی‌ها و سنجه‌های «عمومی» ارزیابی از کتاب‌های حمایتی معلمان و کارشناسان زبان و ادبیات فارسی

توضیحات	امتیاز اخذ شده	حداکثر امتیاز	معیارها و سنجه‌ها
● سهولت به کارگیری:			
		۶	۹. طراحی و تولید آن به گونه‌ای است که امکان بهره‌گیری آسان و راحت از ماده آموزشی را فراهم می‌کند.
● صحت و دقت علمی:			
		۴	۱۰. محتوا با بهره‌گیری از یافته‌ها، تجربیات و روش‌های علمی معتبر تهیه شده است.
		۲	۱۱. محتوا توصیفی نظام‌مند و منطقی (از یک یا چند شیء، پدیده، واقعیت و یا رخداد) ارائه کرده است و با عرصه‌های چهارگانه یادگیری با محوریت خداوند مرتبط است.
● تناسب محتوا و روش‌های ارائه با مشخصات و اهداف برنامه درسی و رشته تحصیلی:			
		۴	۱۲. با اهداف کلی دوره یا رشته تحصیلی تناسب دارد.
		۲	۱۳. به اصول حاکم بر طراحی برنامه‌های درسی مبتنی بر سند برنامه درسی ملی و رویکرد فطرت‌گرایی توحیدی توجه کرده است.
		۲	۱۴. به شایستگی‌های پایه و مؤلفه‌های راهنمای حوزه‌ی تربیت و یادگیری مربوط توجه کرده است.
● رعایت و ترویج ارزش‌های دینی، فرهنگی و اجتماعی جامعه اسلامی- ایرانی:			
		۳	۱۵. ارزش‌های دینی، فرهنگی و اجتماعی مطرح در اسناد مصوب را رعایت نموده است.
		۳	۱۶. به معرفی نمادهای هویت ملی (ایرانی، اسلامی و انقلابی) مانند پرچم، زبان فارسی، ارزش‌های دینی و انقلابی توجه کرده است.
● تناسب با ویژگی‌ها و نیازهای مخاطبان مبتنی بر روان‌شناسی رشد:			
		۵	۱۷. به نیازهای گروه‌های سنی مخاطبان و تفاوت در نیازهای جنسیتی و محیطی توجه کرده است.
		۳	۱۸. به ارتقاء سطح رشد مخاطبان در ابعاد شناختی، عاطفی، ایمانی، اخلاقی و عملکردی آن‌ها کمک می‌کند.

توضیحات	امتیاز اخذ شده	حداکثر امتیاز	معیارها و سنجش‌ها
● به روز بودن و تناسب با مقتضیات زمان:			
		۲	۱۹. در طراحی، تولید و انتخاب محتوای مواد و رسانه‌های آموزشی به یافته‌ها و دانش‌های نظری، عملی و روشی روز توجه شده است.
		۲	۲۰. در طراحی، تولید و انتخاب محتوای مواد و رسانه‌های آموزشی به نیازهای آینده مخاطبان توجه شده است.
● سادگی و روانی محتوا:			
		۳	۲۱. از کلمات آشنا (واژگان پایه)، با معنا، جملات کوتاه و نشانه‌های نگارشی برای فهم بهتر جملات استفاده شده است.
		۲	۲۲. از بیان روشن، گویا و قابل فهم استفاده کرده است.
● سازماندهی مناسب محتوا:			
		۲	۲۳. محتوا از انسجام درونی و بیرونی برخوردار است.
		۱	۲۴. محتوا به شکل منطقی و از ساده به پیچیده سازماندهی شده است.
		۲	۲۵. محتوا در راستای تحقق اهداف راهنمای حوزه تربیت و یادگیری مربوطه سازماندهی شده و زمینه فهم عمیق و فزاینده را برای مخاطب فراهم می‌کند.
		۱	۲۶. شرایط یادگیری فعال و فرصت تعامل با محیط‌های داخل و خارج از مدرسه را فراهم می‌کند.
● توجه به متون علمی تمدن اسلامی - ایرانی:			
		۳	۲۷. محتوا به معرفی منابع و فعالیت‌های علمی و ادبی دانشمندان مسلمان توجه کرده است.
		۲	۲۸. محتوا به معرفی آثار تمدن و فرهنگ ارزشمند ایران و جهان اسلام توجه کرده است.
● ملاحظات بهداشتی و ایمنی:			
		۶	۲۹. در طراحی و تولید ماده آموزشی از مواد اولیه سالم، بی‌خطر و بهداشتی استفاده شده است.

ویژگی‌ها و سنجه‌های «عمومی» ارزیابی از کتاب‌های حمایتی معلمان و کارشناسان زبان و ادبیات فارسی

توضیحات	امتیاز اخذ شده	حداکثر امتیاز	معیارها و سنجه‌ها
● جذابیت شکلی و ظاهری:			
		۲	۳۰. استانداردهای فنی و هنری در طراحی و ساخت ماده آموزشی رعایت شده است.
		۲	۳۱. موازین تربیتی و اصول آموزشی در طراحی و تدوین ماده آموزشی رعایت شده است.
		۲	۳۲. از رنگ‌ها، تصاویر، عکس‌ها، نقشه‌ها و نمودارهای جذاب و مرتبط استفاده شده است.
	۸۰		جمع کل

ویژگی‌ها و سنجه‌های اختصاصی «ارزیابی از کتاب‌های حمایتی معلمان و کارشناسان زبان و ادبیات فارسی»

ردیف	معیارها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	توضیحات
● وجود پیوند آشکار بین محتوا و برنامه درسی (نبود تضاد بین متن و اهداف)				
۱	محتوای کتاب با برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران و حوزه مربوط به زبان و ادبیات فارسی هماهنگی لازم را دارد.	۲		
۲	محتوای کتاب با برنامه درسی زبان و ادبیات فارسی هماهنگی و همسویی لازم را دارد.	۳		
● توجه به توسعه شایستگی‌های پایه مخاطبان از منظر تفکر و تعقل، ایمان، علم، عمل و اخلاق				
۳	در گزینش تصاویر و محتوا به هنجارها و ارزش‌های اسلامی - ایرانی توجه شده است.	۳		
۴	به ایجاد و تقویت توانش ارتباطی در زبان رسمی مخاطبان توجه شده است.	۲		

ردیف	معیارها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	توضیحات
● برخورداری محتوا از صحت و اعتبار علمی				
۵	محتوای کتاب با مبانی علمی هماهنگی و همسویی لازم را دارد.	۲		
۶	در محتوا از منابع و مأخذ معتبر داخلی و خارجی استفاده شده است.	۲		
● تناسب کیفیت سازمان‌دهی محتوای کتاب با میزان درک و فهم مخاطبان				
۷	محتوای کتاب با رشد شناختی و عقلانی مخاطبان تناسب دارد.	۱		
۸	به پیش دانسته‌ها و اطلاعات پایه توجه شده است.	۱		
۹	از انسجام و پیوستگی لازم بین مطالب برخوردار است.	۱		
۱۰	مطالب از ساده به مشکل ارائه شده‌اند.	۱		
۱۱	مقدمه کتاب، اهداف، جامعه مخاطب و شیوه ارائه محتوا را تبیین می‌کند.	۱		
● توجه به تفاوت سبک‌های یادگیری مخاطبان در فرایند یادگیری				
۱۲	در ارائه محتوا از انواع سبک‌های یادگیری (از جمله تعاملی، بین فردی و عینی - ذهنی) استفاده شده است.	۲		
● فراهم آوردن فرصت تعامل با مخاطبان				
۱۳	دارای اجزای کمکی تعاملی چاپی است.	۳		
۱۴	دارای اجزای کمکی تعاملی الکترونیکی است.	۲		

ویژگی‌ها و سنج‌های اختصاصی «ارزیابی از کتاب‌های حمایتی معلمان و کارشناسان زبان و ادبیات فارسی»

ردیف	معیارها و سنج‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	توضیحات
● تناسب ساختار فیزیکی کتاب و کیفیت چاپ آن با سن مخاطبان				
۱۵	طرح روی جلد از جذابیت ظاهری برخوردار است و با محتوای کتاب مرتبط می‌باشد.	۱		
۱۶	قطع کتاب با محتوا متناسب است .	۱		
۱۷	شکل ظاهری و استحکام فیزیکی کتاب با مخاطبان و نوع کاربرد آن هماهنگی لازم را دارد.	۱		
۱۸	صفحه آرای به گونه ای است که به ایجاد انگیزه، آسان خوانی و ایجاد نظم فکری در مخاطبان کمک می‌کند.	۱		
۱۹	نوع حروف و اندازه آن‌ها با ویژگی های مخاطبان و کتاب درسی هماهنگ است.	۱		
۲۰	حجم و تعداد صفحات با ویژگی‌های مخاطبان مورد نظر هماهنگی دارد.	۱		
● نگارش کتاب با لحن مشفقانه و بر مبنای زبان فارسی معیار				
۲۱	کتاب از روانی و صحت به لحاظ زبانی و نیز از نظر برقراری ارتباط مناسب، با گروه سنی مورد نظر متناسب دارد.	۲		
۲۲	کتاب از لحن مثبت و مناسب استفاده کرده است.	۱		
● استفاده از شکل و تصویر برای انتقال مفاهیم، پیام‌ها و پرورش مهارت‌ها، در صورت نیاز				
۲۳	تعداد تصویرها با توجه به ویژگی‌های مخاطبان متناسب است.	۱		
۲۴	شئون اجتماعی اقشار متفاوت و بهره گیری مناسب از عکس‌ها به لحاظ نوع جنسیت، اقوام گوناگون و موارد مشابه رعایت شده است.	۳		
۲۵	کیفیت تصویرها جداول و موارد مشابه با محتوا متناسب دارد.	۱		
۲۶	در گزینش تصاویر، هنجارهای اسلامی- ایرانی رعایت شده است.	۳		

ردیف	معیارها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	توضیحات
● تناسب محتوای کتاب با نیازهای فردی، اجتماعی و فنی و حرفه‌ای مخاطبان				
۲۷	به هنگام طرح یک اندیشه یا مهارت (زبانی یا غیرزبانی)، به پیش‌آموخته‌ها و پیش‌دانسته‌های احتمالی مخاطبان، توجه شده است.	۱		
۲۸	محتوا با علاقه و نیازهای فعلی مخاطبان متناسب است.	۲		
۲۹	با نیازهای علمی آتی متناسب با سطح مخاطبان هماهنگ و همسو است.	۲		
● رعایت حقوق مالکیت و آفرینش فکری در تهیه محتوای کتاب				
۳۰	در تألیف کتاب به رعایت حقوق پدید آورندگان کتاب درسی مربوط توجه شده است.	۱		
۳۱	کتاب و فهرست موضوعی بر اساس طبقه بندی فیپا ارائه شده است.	۱		
● برخورداری از اطلاعات نوین برای گسترش دانش معلمان و کارشناسان				
۳۲	اطلاعات مربوط به دانش پایه تحصیلی برای آموزش زبان و ادبیات فارسی را در اختیار معلمان می‌گذارد.	۵		
● بیان محتوا با روش‌های تازه و جذاب				
۳۳	محتوای کتاب با شیوه ای تازه و جذاب بیان شده است.	۵		
● تقویت شایستگی‌ها و مهارت‌های نوین حرفه‌ای، تربیتی و تخصصی مخاطبان				
۳۴	مباحث کتاب به شرح تکنیک‌های روش تدریس مهارت‌های زبانی وریز مهارت‌های آن، روش ارزشیابی و یا موارد مشابه مورد نیاز از درس زبان و ادبیات فارسی پرداخته است.	۵		
۳۵	مهارت های شغلی و تخصصی و تربیتی معلمان و کارشناسان را تقویت می‌کند.	۵		

ویژگی‌ها و سنجه‌های اختصاصی «ارزیابی از کتاب‌های حمایتی معلمان و کارشناسان زبان و ادبیات فارسی»

ردیف	معیارها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	توضیحات
● ارائه مطالعات ملی و جهانی در توسعه مهارت‌های حرفه‌ای و تخصصی				
۳۶	در توسعه مهارت‌های حرفه‌ای و تخصصی به یافته‌های پژوهش‌های ملی و بین‌المللی توجه شده است.	۲		
● ارائه یافته‌های جدید روشی در تدریس علوم کشورهای گوناگون جهان و مقایسه تطبیقی آن‌ها با ایران				
۳۷	برای بهبود روش‌های تدریس معلمان، از نتایج یافته‌های نوین آموزش زبان و ادبیات در جهان، استفاده شده است.	۳		
● ارائه یافته‌های جدید روشی در برنامه‌ریزی دروس با ذکر نمونه‌هایی از کشورهای جهان، برای مقایسه تطبیقی آن‌ها با ایران				
۳۸	در صورت نیاز از نمونه‌های یافته‌های جدید روشی برای بهبود برنامه‌ریزی استفاده می‌کند.	۲		
● ارائه مهارت‌ها و تمرین‌های قابل انطباق با محیط یادگیری و کتاب‌های درسی کشور				
۳۹	دارای فعالیت‌ها و تمرین‌های بومی‌سازی شده و مطابق کتاب‌های درسی است.	۶		
● افزایش توانمندی‌های معلمان در زمینه طراحی موقعیت‌ها و فعالیت‌های کلاسی مناسب برای دانش‌آموزان				
۴۰	محتوای کتاب از طریق حل مشکلات آموزشی دبیران، به بهبود فرآیند تدریس کمک می‌کند.	۶		
۴۱	محتوای کتاب توانمندی دبیران را جهت طراحی فعالیت‌های کلاسی تدریس و ارزش‌یابی برای دانش‌آموزان افزایش می‌دهد.	۶		
۴۲	برای مرور درس‌های قبل و معرفی درس جدید پیشنهادهایی در اختیار دبیران قرار می‌دهد.	۵		
● درهم‌تنیدگی محتوای کتاب با مسائل جامعه امروز، زندگی فردی مخاطبان و فناوری‌های نوین				
۴۳	جهت ارائه اطلاعات از روش‌های به روز و فناوری‌های نوین استفاده شده است.	۶		
۴۴	محتوای این کتاب با مسائل جامعه امروزی تناسب دارد.	۶		

ردیف	معیارها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	توضیحات
● تشریح، تفسیر و تبیین برنامه‌های درسی حوزه زبان و ادبیات فارسی برای مخاطبان				
۴۵	با اهداف بسته آموزشی دوره تحصیلی هماهنگ و همسو است.	۲		
۴۶	به تشریح، تفسیر و تبیین برنامه درسی می پردازد.	۶		
جمع امتیاز ویژگی‌های اختصاصی		۱۲۰		

۲. جداول عمومی و اختصاصی ارزیابی

از کتابهای کمک‌درسی زبان و ادبیات فارسی

۱.۲. جداول عمومی و اختصاصی ارزیابی

از کتابهای کار و تمرین زبان و ادبیات فارسی

۱.۱.۲. جداول عمومی و اختصاصی ارزیابی از کتابهای کار زبان و ادبیات فارسی

ویژگی‌ها و سنجه‌های «عمومی» ارزیابی

از کتابهای کار زبان و ادبیات فارسی

توضیحات	امتیاز اخذ شده	حداکثر امتیاز	معیارها و سنجه‌ها
● خلاقیت و نوآوری:			
		۲	۱. زمینه حل مسئله به صورت مبتکرانه از طریق پرورش مهارت‌های یک یا چند نوع تفکر (نظیر: تفکر منطقی، تفکر واگرا، تفکر سیستمی، تفکر نقاد) را فراهم می‌کند.
		۱	۲. تولید یک محصول جدید و کاربردی را با استفاده از یک یا چند روش (نظیر: درگیری حواس، کاوشگری، آزمایش کردن) فراهم کرده است.
		۲	۳. خلق ایده نو از طریق ایجاد شرایط نظیر: پرورش تخیل / طرح افکار تازه / ارتباط بین پدیده‌ها و وقایع و کاربست آن را مورد توجه قرار داده است.
		۱	۴. موقعیت‌هایی برای به کارگیری ایده‌ها و تبدیل آن به خدمات جدید و به شیوه‌ای مفید را فراهم می‌کند.
		۲	۵. محصول تولیدی از خلاقیت و نوآوری برخوردار است.
● رعایت قواعد زبان و خط فارسی:			
		۲	۶. قواعد دستور زبان فارسی معیار (نوشتاری/گفتاری) به ویژه در ترکیب جملات رعایت شده است.
		۲	۷. قواعد کلی و عمومی در نوشتن املائی صحیح کلمات و اصول نشانه‌گذاری رعایت شده است.
		۲	۸. به واژگان معادل فارسی با توجه به دستورالعمل فرهنگستان زبان توجه کرده است.

ویژگی‌ها و سنجه‌های «عمومی» ارزیابی از کتاب‌های کار زبان و ادبیات فارسی

معیارها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	توضیحات
● سهولت به کارگیری:			
۹. طراحی و تولید آن به گونه‌ای است که امکان بهره‌گیری آسان و راحت از ماده آموزشی را فراهم می‌کند.	۶		
● صحت و دقت علمی:			
۱۰. محتوا با بهره‌گیری از یافته‌ها، تجربیات و روش‌های علمی معتبر تهیه شده است.	۴		
۱۱. محتوا توصیفی نظام‌مند و منطقی (از یک یا چند شیء، پدیده، واقعیت و یا رخداد) ارائه کرده است و با عرصه‌های چهارگانه یادگیری با محوریت خداوند مرتبط است.	۲		
● تناسب محتوا و روش‌های ارائه با مشخصات و اهداف برنامه درسی و رشته تحصیلی:			
۱۲. با اهداف کلی دوره یا رشته تحصیلی تناسب دارد.	۴		
۱۳. به اصول حاکم بر طراحی برنامه‌های درسی مبتنی بر سند برنامه درسی ملی و رویکرد فطرت‌گرایی توحیدی توجه کرده است.	۲		
۱۴. به شایستگی‌های پایه و مؤلفه‌های راهنمای حوزه‌ی تربیت و یادگیری مربوط توجه کرده است.	۲		
● رعایت و ترویج ارزش‌های دینی، فرهنگی و اجتماعی جامعه اسلامی - ایرانی:			
۱۵. ارزش‌های دینی، فرهنگی و اجتماعی مطرح در اسناد مصوب را رعایت نموده است.	۳		
۱۶. به معرفی نمادهای هویت ملی (ایرانی، اسلامی و انقلابی) مانند پرچم، زبان فارسی، ارزش‌های دینی و انقلابی توجه کرده است.	۳		
● تناسب با ویژگی‌ها و نیازهای مخاطبان مبتنی بر روان‌شناسی رشد:			
۱۷. به نیازهای گروه‌های سنی مخاطبان و تفاوت در نیازهای جنسیتی و محیطی توجه کرده است.	۵		
۱۸. به ارتقاء سطح رشد مخاطبان در ابعاد شناختی، عاطفی، ایمانی، اخلاقی و عملکردی آن‌ها کمک می‌کند.	۳		

ویژگی‌ها و سنجه‌های «عمومی» ارزیابی از کتاب‌های کار زبان و ادبیات فارسی

توضیحات	امتیاز اخذ شده	حداکثر امتیاز	معیارها و سنجه‌ها
● به روز بودن و تناسب با مقتضیات زمان:			
		۲	۱۹. در طراحی، تولید و انتخاب محتوای مواد و رسانه‌های آموزشی به یافته‌ها و دانش‌های نظری، عملی و روشی روز توجه شده است.
		۲	۲۰. در طراحی، تولید و انتخاب محتوای مواد و رسانه‌های آموزشی به نیازهای آینده مخاطبان توجه شده است.
● سادگی و روانی محتوا:			
		۳	۲۱. از کلمات آشنا (واژگان پایه)، با معنا، جملات کوتاه و نشانه‌های نگارشی برای فهم بهتر جملات استفاده شده است.
		۲	۲۲. از بیان روشن، گویا و قابل فهم استفاده کرده است.
● سازماندهی مناسب محتوا:			
		۲	۲۳. محتوا از انسجام درونی و بیرونی برخوردار است.
		۱	۲۴. محتوا به شکل منطقی و از ساده به پیچیده سازماندهی شده است.
		۲	۲۵. محتوا در راستای تحقق اهداف راهنمای حوزه تربیت و یادگیری مربوطه سازماندهی شده و زمینه فهم عمیق و فزاینده را برای مخاطب فراهم می‌کند.
		۱	۲۶. شرایط یادگیری فعال و فرصت تعامل با محیط‌های داخل و خارج از مدرسه را فراهم می‌کند.
● توجه به متون علمی تمدن اسلامی - ایرانی:			
		۳	۲۷. محتوا به معرفی منابع و فعالیت‌های علمی و ادبی دانشمندان مسلمان توجه کرده است.
		۲	۲۸. محتوا به معرفی آثار تمدن و فرهنگ ارزشمند ایران و جهان اسلام توجه کرده است.
● ملاحظات بهداشتی و ایمنی:			
		۶	۲۹. در طراحی و تولید ماده آموزشی از مواد اولیه سالم، بی‌خطر و بهداشتی استفاده شده است.

ویژگی‌ها و سنجه‌های «عمومی» ارزیابی از کتاب‌های کار زبان و ادبیات فارسی

ملاحظات	امتیاز اخذ شده	حداکثر امتیاز	معیارها و سنجه‌ها
● جذابیت شکلی و ظاهری:			
		۲	۳۰. استانداردهای فنی و هنری در طراحی و ساخت ماده آموزشی رعایت شده است.
		۲	۳۱. موازین تربیتی و اصول آموزشی در طراحی و تدوین ماده آموزشی رعایت شده است.
		۲	۳۲. از رنگ‌ها، تصاویر، عکس‌ها، نقشه‌ها و نمودارهای جذاب و مرتبط استفاده شده است.
	۸۰		جمع کل

ویژگی‌ها و سنجه‌های اختصاصی

«ارزیابی از کتاب‌های کار زبان و ادبیات فارسی»

ردیف	ویژگی‌ها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	ملاحظات
● وجود پیوند آشکار بین محتوا و برنامه درسی (نبود تضاد بین متن و اهداف)				
۱	محتوای کتاب با برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران و حوزه مربوط به زبان و ادبیات فارسی هماهنگی لازم را دارد.	۲		
۲	محتوای کتاب با برنامه درسی زبان و ادبیات فارسی هماهنگی و همسویی لازم را دارد.	۳		
● توجه به توسعه شایستگی‌های پایه مخاطبان از منظر تفکر و تعقل، ایمان، علم، عمل و اخلاق				
۳	در گزینش تصاویر و محتوا به هنجارها و ارزش‌های اسلامی - ایرانی توجه شده است	۳		
۴	به ایجاد و تقویت توانش ارتباطی در زبان رسمی مخاطبان توجه شده است.	۲		

ویژگی‌ها و سنجه‌های اختصاصی «ارزیابی از کتاب‌های کار زبان و ادبیات فارسی»

ملاحظات	امتیاز اخذ شده	حداکثر امتیاز	ویژگی‌ها و سنجه‌ها	ردیف
● برخورداری محتوا از صحت و اعتبار علمی				
		۲	محتوای کتاب با مبانی علمی هماهنگی و همسویی لازم را دارد.	۵
		۲	در محتوا از منابع و مأخذ معتبر داخلی و خارجی استفاده شده است.	۶
● تناسب کیفیت سازمان‌دهی محتوای کتاب با میزان درک و فهم مخاطبان				
		۱	محتوای کتاب با رشد شناختی و عقلانی مخاطبان تناسب دارد.	۷
		۱	به پیش دانسته‌ها و اطلاعات پایه توجه شده است.	۸
		۱	از انسجام و پیوستگی لازم بین مطالب برخوردار است.	۹
		۱	مطالب از ساده به مشکل ارائه شده‌اند.	۱۰
		۱	مقدمه کتاب، اهداف، جامعه مخاطب و شیوه ارائه محتوا را تبیین می‌کند.	۱۱
● توجه به تفاوت سبک‌های یادگیری مخاطبان در فرایند یادگیری				
		۲	در ارائه محتوا از انواع سبک‌های یادگیری (از جمله تعاملی، بین فردی و عینی - ذهنی) استفاده شده است.	۱۲
● فراهم آوردن فرصت تعامل با مخاطبان				
		۳	دارای اجزای کمکی تعاملی چاپی است.	۱۳
		۲	دارای اجزای کمکی تعاملی الکترونیکی است.	۱۴

ردیف	ویژگی‌ها و سنج‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	ملاحظات
● تناسب ساختار فیزیکی کتاب و کیفیت چاپ آن با سن مخاطبان				
۱۵	طرح روی جلد از جذابیت ظاهری برخوردار است و با محتوای کتاب مرتبط می‌باشد.	۱		
۱۶	قطع کتاب با محتوا و شرایط گروه سنی مخاطبان متناسب است.	۱		
۱۷	شکل ظاهری و استحکام فیزیکی کتاب با سن مخاطبان و نوع کاربرد آن هماهنگی لازم را دارد.	۱		
۱۸	صفحه آرای به گونه ای است که به ایجاد انگیزه، آسان خوانی و ایجاد نظم فکری در مخاطبان کمک می‌کند.	۱		
۱۹	نوع حروف و اندازه آن‌ها با ویژگی‌های سنی مخاطبان و کتاب درسی هماهنگ است.	۱		
۲۰	حجم و تعداد صفحات با گروه سنی مورد نظر هماهنگی دارد.	۱		
● نگارش کتاب با لحن مشفقانه و بر مبنای زبان فارسی معیار				
۲۱	کتاب از روانی و صحت به لحاظ زبانی و نیز از نظر برقراری ارتباط مناسب، با گروه سنی مورد نظر تناسب دارد.	۲		
۲۲	کتاب از لحن مثبت و مناسب استفاده کرده است.	۱		
● استفاده از شکل و تصویر برای انتقال مفاهیم، پیام‌ها و پرورش مهارت‌ها				
۲۳	تعداد تصویرها با توجه به گروه سنی مخاطبان متناسب است.	۱		
۲۴	شئون اجتماعی اقشار متفاوت و بهره گیری مناسب از عکس‌ها به لحاظ نوع جنسیت، اقوام گوناگون و موارد مشابه رعایت شده است.	۳		
۲۵	کیفیت تصویرها، جداول و موارد مشابه با محتوا تناسب دارد.	۱		
۲۶	در گزینش تصاویر کتاب، هنجارهای اسلامی - ایرانی رعایت شده است.	۳		

ویژگی‌ها و سنجه‌های اختصاصی «ارزیابی از کتاب‌های کار زبان و ادبیات فارسی»

ردیف	ویژگی‌ها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	ملاحظات
● تناسب محتوای کتاب با نیازهای فردی، اجتماعی و فنی و حرفه‌ای مخاطبان				
۲۷	به هنگام طرح یک اندیشه یا مهارت (زبانی یا غیرزبانی)، به پیش آموخته‌ها و پیش دانسته‌های احتمالی گروه سنی مخاطبان توجه شده است.	۱		
۲۸	محتوا با علاقه و نیازهای فعلی دانش‌آموزان متناسب است.	۲		
۲۹	با نیازهای علمی آتی متناسب با سطح دانش‌آموزان هماهنگ و همسو است.	۲		
● رعایت حقوق مالکیت و آفرینش فکری در تهیه محتوای کتاب				
۳۰	در تألیف کتاب به رعایت حقوق پدید آورندگان کتاب درسی مربوط توجه شده است.	۱		
۳۱	کتاب و فهرست موضوعی براساس طبقه بندی فیپا ارائه شده است.	۱		
● فراهم کردن فرصت شکوفایی فطرت و استعدادهای دانش‌آموزان				
۳۲	برای شکوفایی توانمندی‌ها و استعدادهای دانش‌آموزان فرصت‌های مناسبی را فراهم می‌آورد.	۵		
● ایجاد فرصت کاربرد یافته‌های علوم گوناگون در زندگی فردی و اجتماعی دانش‌آموزان				
۳۳	با توجه به ارتباط طولی و عرضی موضوع درس با سایر حوزه‌های یادگیری، کاربرد یافته‌های علوم مختلف را ممکن می‌سازد.	۵		
● تعمیق درک دانش‌آموزان در ارتباط با مطالب کتاب درسی و برنامه درسی				
۳۴	با ارائه فعالیت‌ها و تمرین‌های متنوع، کمبودهای احتمالی کتاب‌های درسی را جبران می‌کند و مطالب را عمق می‌بخشد.	۱۰		

ردیف	ویژگی‌ها و سنج‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	ملاحظات
● پرورش مهارت‌های لازم و مرتبط با کتاب‌های درسی				
۳۵	مطالب کتاب به آموزش چهار مهارت زبانی و دو ریز مهارت دستور زبان و واژگان به شیوه موثر و کارآمد می‌پردازد.	۱۰		
۳۶	از پاسخ به تمرین‌ها خودداری کرده است.	۳		
● فراهم کردن زمینه استحکام و استمرار فرایند یادگیری دانش‌آموزان				
۳۷	محتوا سؤال برانگیز و موجب کنجکاوی و پرسشگری مخاطبان برای کسب اطلاعات و مهارت‌های بیشتر است.	۳		
۳۸	با فراهم آوردن فرصت‌های تعامل با محتوا و دیگران، امکان یادگیری را افزایش می‌دهد.	۲		
● ارائه موقعیت‌ها و فعالیت‌های یادگیری و مهارت‌های متنوع و فراتر از کتاب درسی				
۳۹	محتوای کتاب برای دانش‌آموزان خیلی ضعیف و خیلی قوی، مطالب متناسب دارد.	۱۰		
۴۰	از ارائه تمرین‌های تکراری و بی‌مورد و پاسخ دادن به تمرین‌های موجود در کتاب، خودداری کرده است.	۳		
۴۱	از دانش‌آموزان انتظار پاسخ‌های خلاق و واگرا دارد.	۵		
● فراهم کردن زمینه پرورش مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان از طریق پیش‌بینی کارهای گروهی در فعالیت‌ها				
۴۲	دارای تمرین‌ها و فعالیت‌های متناسب با کارگروهی و ایفای نقش است.	۵		
● بسط و توسعه فعالیت‌های یادگیری دانش‌آموزان در محیط متنوع محل زندگی آن‌ها				
۴۳	فعالیت‌های آن با واقعیت‌های زندگی روزمره و محیط اطراف هماهنگی و هم‌سویی لازم را دارد.	۵		

ویژگی‌ها و سنجه‌های اختصاصی «ارزیابی از کتاب‌های کار زبان و ادبیات فارسی»

ردیف	ویژگی‌ها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	ملاحظات
● فراهم کردن شایستگی‌های پایه در مخاطبان از طریق طراحی موقعیت‌های آموزشی و تربیتی مناسب				
۴۴	موقعیت‌های آموزشی و تربیتی به گونه ای است که زمینه ایجاد شایستگی‌های پایه را تقویت می‌کند.	۴		
جمع امتیاز ویژگی‌های اختصاصی			۱۲۰	

۲.۱.۲. جداول عمومی و اختصاصی ارزیابی از کتاب‌های تمرین زبان و ادبیات فارسی

ویژگی‌ها و سنجه‌های «عمومی» ارزیابی از کتاب‌های تمرین زبان و ادبیات فارسی

توضیحات	امتیاز اخذ شده	حداکثر امتیاز	معیارها و سنجه‌ها
● خلاقیت و نوآوری:			
		۲	۱. زمینه حل مسئله به‌صورت مبتکرانه از طریق پرورش مهارت‌های یک یا چند نوع تفکر (تفکر: نظیر: تفکر منطقی، تفکر واگرا، تفکر سیستمی، تفکر نقاد) را فراهم می‌کند.
		۱	۲. تولید یک محصول جدید و کاربردی را با استفاده از یک یا چند روش (نظیر: درگیری حواس، کاوشگری، آزمایش کردن) فراهم کرده است.
		۲	۳. خلق ایده نو از طریق ایجاد شرایط نظیر: پرورش تخیل / طرح افکار تازه/ ارتباط بین پدیده‌ها و وقایع و کاربست آن را مورد توجه قرار داده است.
		۱	۴. موقعیت‌هایی برای به کارگیری ایده‌ها و تبدیل آن به خدمات جدید و به شیوه‌ای مفید را فراهم می‌کند.
		۲	۵. محصول تولیدی از خلاقیت و نوآوری برخوردار است.

ویژگی‌ها و سنجه‌های «عمومی» ارزیابی از کتاب‌های تمرین زبان و ادبیات فارسی

معیارها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	توضیحات
● رعایت قواعد زبان و خط فارسی:			
۶. قواعد دستور زبان فارسی معیار (نوشتاری/گفتاری) به ویژه در ترکیب جملات رعایت شده است.	۲		
۷. قواعد کلی و عمومی در نوشتن املاي صحیح کلمات و اصول نشانه‌گذاری رعایت شده است.	۲		
۸. به واژگان معادل فارسی با توجه به دستورالعمل فرهنگستان زبان توجه کرده است.	۲		
● سهولت به کارگیری:			
۹. طراحی و تولید آن به گونه‌ای است که امکان بهره‌گیری آسان و راحت از ماده آموزشی را فراهم می‌کند.	۶		
● صحت و دقت علمی:			
۱۰. محتوا با بهره‌گیری از یافته‌ها، تجربیات و روش‌های علمی معتبر تهیه شده است.	۴		
۱۱. محتوا توصیفی نظام‌مند و منطقی (از یک یا چند شیء، پدیده، واقعیت و یا رخداد) ارائه کرده است و با عرصه‌های چهارگانه یادگیری با محوریت خداوند مرتبط است.	۲		
● تناسب محتوا و روش‌های ارائه با مشخصات و اهداف برنامه درسی و رشته تحصیلی:			
۱۲. با اهداف کلی دوره یا رشته تحصیلی تناسب دارد.	۴		
۱۳. به اصول حاکم بر طراحی برنامه‌های درسی مبتنی بر سند برنامه درسی ملی و رویکرد فطرت‌گرایی توحیدی توجه کرده است.	۲		
۱۴. به شایستگی‌های پایه و مؤلفه‌های راهنمای حوزه‌ی تربیت و یادگیری مربوط توجه کرده است.	۲		
● رعایت و ترویج ارزش‌های دینی، فرهنگی و اجتماعی جامعه اسلامی - ایرانی:			
۱۵. ارزش‌های دینی، فرهنگی و اجتماعی مطرح در اسناد مصوب را رعایت نموده است.	۳		
۱۶. به معرفی نمادهای هویت ملی (ایرانی، اسلامی و انقلابی) مانند پرچم، زبان فارسی، ارزش‌های دینی و انقلابی توجه کرده است.	۳		

ویژگی‌ها و سنجه‌های «عمومی» ارزیابی از کتاب‌های تمرین زبان و ادبیات فارسی

توضیحات	امتیاز اخذ شده	حداکثر امتیاز	معیارها و سنجه‌ها
● تناسب با ویژگی‌ها و نیازهای مخاطبان مبتنی بر روان‌شناسی رشد:			
		۵	۱۷. به نیازهای گروه‌های سنی مخاطبان و تفاوت در نیازهای جنسیتی و محیطی توجه کرده است.
		۳	۱۸. به ارتقاء سطح رشد مخاطبان در ابعاد شناختی، عاطفی، ایمانی، اخلاقی و عملکردی آن‌ها کمک می‌کند.
● به روز بودن و تناسب با مقتضیات زمان:			
		۲	۱۹. در طراحی، تولید و انتخاب محتوای مواد و رسانه‌های آموزشی به یافته‌ها و دانش‌های نظری، عملی و روشی روز توجه شده است.
		۲	۲۰. در طراحی، تولید و انتخاب محتوای مواد و رسانه‌های آموزشی به نیازهای آینده مخاطبان توجه شده است.
● سادگی و روانی محتوا:			
		۳	۲۱. از کلمات آشنا (واژگان پایه)، با معنا، جملات کوتاه و نشانه‌های نگارشی برای فهم بهتر جملات استفاده شده است.
		۲	۲۲. از بیان روشن، گویا و قابل فهم استفاده کرده است.
● سازماندهی مناسب محتوا:			
		۲	۲۳. محتوا از انسجام درونی و بیرونی برخوردار است.
		۱	۲۴. محتوا به شکل منطقی و از ساده به پیچیده سازماندهی شده است.
		۲	۲۵. محتوا در راستای تحقق اهداف راهنمای حوزه تربیت و یادگیری مربوطه سازماندهی شده و زمینه فهم عمیق و فزاینده را برای مخاطب فراهم می‌کند.
		۱	۲۶. شرایط یادگیری فعال و فرصت تعامل با محیط‌های داخل و خارج از مدرسه را فراهم می‌کند.

ویژگی‌ها و سنجه‌های «عمومی» ارزیابی از کتاب‌های تمرین زبان و ادبیات فارسی

توضیحات	امتیاز اخذ شده	حداکثر امتیاز	معیارها و سنجه‌ها
● توجه به متون علمی تمدن اسلامی- ایرانی:			
		۳	۲۷. محتوا به معرفی منابع و فعالیت‌های علمی و ادبی دانشمندان مسلمان توجه کرده است.
		۲	۲۸. محتوا به معرفی آثار تمدن و فرهنگ ارزشمند ایران و جهان اسلام توجه کرده است.
● ملاحظات بهداشتی و ایمنی:			
		۶	۲۹. در طراحی و تولید ماده آموزشی از مواد اولیه سالم، بی‌خطر و بهداشتی استفاده شده است.
● جذابیت شکلی و ظاهری:			
		۲	۳۰. استانداردهای فنی و هنری در طراحی و ساخت ماده آموزشی رعایت شده است.
		۲	۳۱. موازین تربیتی و اصول آموزشی در طراحی و تدوین ماده آموزشی رعایت شده است.
		۲	۳۲. از رنگ‌ها، تصاویر، عکس‌ها، نقشه‌ها و نمودارهای جذاب و مرتبط استفاده شده است.
	۸۰		جمع کل

ویژگی‌ها و سنجه‌های اختصاصی

«ارزیابی از کتاب‌های تمرین زبان و ادبیات فارسی»

ردیف	معیارها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	توضیحات
● وجود پیوند آشکار بین محتوا و برنامه درسی (نبود تضاد بین متن و اهداف)				
۱	محتوای کتاب با برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران و حوزه مربوط به زبان و ادبیات فارسی هماهنگی لازم را دارد.	۲		
۲	محتوای کتاب با برنامه درسی زبان و ادبیات فارسی هماهنگی و همسویی لازم را دارد.	۳		

ویژگی‌ها و سنجه‌های اختصاصی «ارزیابی از کتاب‌های تمرین زبان و ادبیات فارسی»

ردیف	معیارها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	توضیحات
● توجه به توسعه شایستگی‌های پایه مخاطبان از منظر تفکر و تعقل، ایمان، علم، عمل و اخلاق				
۳	در گزینش تصاویر و محتوا به هنجارها و ارزش‌های اسلامی - ایرانی توجه شده است.	۳		
۴	به ایجاد و تقویت توانش ارتباطی در زبان رسمی مخاطبان توجه شده است.	۲		
● برخورداری محتوا از صحت و اعتبار علمی				
۵	محتوای کتاب با مبانی علمی هماهنگی و همسویی لازم را دارد.	۲		
۶	در محتوا از منابع و مأخذ معتبر داخلی و خارجی استفاده شده است.	۲		
● تناسب کیفیت سازمان‌دهی محتوای کتاب با میزان درک و فهم مخاطبان				
۷	محتوای کتاب با رشد شناختی و عقلانی مخاطبان تناسب دارد.	۱		
۸	به پیش‌دانسته‌ها و اطلاعات پایه توجه شده است	۱		
۹	از انسجام و پیوستگی لازم بین مطالب برخوردار است.	۱		
۱۰	مطالب از ساده به مشکل ارائه شده‌اند.	۱		
۱۱	مقدمه کتاب، اهداف، جامعه مخاطب و شیوه ارائه محتوا را تبیین می‌کند.	۱		
● توجه به تفاوت سبک‌های یادگیری مخاطبان در فرایند یادگیری				
۱۲	در ارائه محتوا از انواع سبک‌های یادگیری (از جمله تعاملی، بین فردی و عینی - ذهنی) استفاده شده است.	۲		
● فراهم آوردن فرصت تعامل با مخاطبان				
۱۳	دارای اجزای کمکی تعاملی چاپی است.	۳		
۱۴	دارای اجزای کمکی تعاملی الکترونیکی است.	۲		

ردیف	معیارها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	توضیحات
● تناسب ساختار فیزیکی کتاب و کیفیت چاپ آن با سن مخاطبان				
۱۵	طرح روی جلد از جذابیت ظاهری برخوردار است و محتوای کتاب مرتبط می‌باشد.	۱		
۱۶	قطع کتاب با محتوا و شرایط گروه سنی مخاطبان متناسب است.	۱		
۱۷	شکل ظاهری و استحکام فیزیکی کتاب با سن مخاطبان و نوع کاربرد آن هماهنگی لازم را دارد.	۱		
۱۸	صفحه آرایشی به گونه ای است که به ایجاد انگیزه، آسان خوانی و ایجاد نظم فکری در مخاطبان کمک می‌کند.	۱		
۱۹	نوع حروف و اندازه آن‌ها با ویژگی های سنی مخاطبان و کتاب درسی هماهنگ است.	۱		
۲۰	حجم و تعداد صفحات با گروه سنی مورد نظر هماهنگی دارد.	۱		
● نگارش کتاب با لحن مشفقانه و بر مبنای زبان فارسی معیار				
۲۱	کتاب از روانی و صحت به لحاظ زبانی و نیز از نظر برقراری ارتباط مناسب، با گروه سنی مورد نظر تناسب دارد.	۲		
۲۲	کتاب از لحن مثبت و مناسب استفاده کرده است.	۱		
● استفاده از شکل و تصویر برای انتقال مفاهیم، پیام‌ها و پرورش مهارت‌ها				
۲۳	تعداد تصویرها با توجه به گروه سنی مخاطبان متناسب است.	۱		
۲۴	شئون اجتماعی اقشار متفاوت و بهره گیری مناسب از عکس‌ها به لحاظ نوع جنسیت، اقوام گوناگون و موارد مشابه رعایت شده است.	۳		
۲۵	کیفیت تصویرها، جداول و موارد مشابه با محتوا تناسب دارد.	۱		
۲۶	در گزینش تصاویر کتاب، هنجارهای اسلامی - ایرانی رعایت شده است.	۳		

ویژگی‌ها و سنج‌های اختصاصی «ارزیابی از کتاب‌های تمرین زبان و ادبیات فارسی»

ردیف	معیارها و سنج‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	توضیحات
● تناسب محتوای کتاب با نیازهای فردی، اجتماعی و فنی و حرفه‌ای مخاطبان				
۲۷	به هنگام طرح یک اندیشه یا مهارت (زبانی یا غیرزبانی)، به پیش‌آموخته‌ها و پیش‌دانسته‌های احتمالی گروه سنی مخاطبان توجه شده است.	۱		
۲۸	محتوا با علاقه و نیازهای فعلی دانش‌آموزان متناسب است.	۲		
۲۹	با نیازهای علمی آتی متناسب با سطح دانش‌آموزان هماهنگ و همسو است.	۲		
● رعایت حقوق مالکیت و آفرینش فکری در تهیه محتوای کتاب				
۳۰	در تألیف کتاب به رعایت حقوق پدیدآورندگان کتاب درسی مربوط توجه شده است.	۱		
۳۱	کتاب و فهرست موضوعی براساس طبقه‌بندی فیپا ارائه شده است.	۱		
● توسعه مفاهیم و مهارت‌های اساسی مطرح شده در کتاب‌های درسی به‌منظور تسهیل، تثبیت و تقویت یادگیری دانش‌آموزان				
۳۲	فراگیری مهارت‌های زبانی و ریز مهارت‌های آن و مضامین مربوط به درس را تثبیت، تسهیل و تقویت می‌کند.	۵		
● توجه به ایده‌های کلیدی و شایستگی‌های موجود در برنامه درسی در سازمان‌دهی محتوا				
۳۳	کتاب با ایده‌های اصلی و شایستگی‌های مورد انتظار برنامه درسی دوره تحصیلی هماهنگی و همسویی دارد.	۵		
۳۴	با مفاهیم اصلی و اساسی کتاب درسی هماهنگی و همسویی لازم را دارد.	۵		
● طبقه‌بندی اطلاعات، مهارت‌ها و ارزش‌های موجود در کتاب درسی به‌منظور تسهیل یادگیری				
۳۵	به دسته‌بندی و مقوله‌سازی اطلاعات، مهارت‌های زبانی و ریز مهارت‌های آن و ارزش‌های موضوعات و مضامین کتاب درسی می‌پردازد.	۵		

ویژگی‌ها و سنج‌های اختصاصی «ارزیابی از کتاب‌های تمرین زبان و ادبیات فارسی»

ردیف	معیارها و سنج‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	توضیحات
● عدم ارائه تمرین‌های بی‌ارتباط با اهداف درس‌ها و نیز عدم پاسخ مستقیم تمرین‌ها (حل مسائل)				
۳۶	از پاسخ به تمرین‌ها خودداری کرده است.	۵		
۳۷	از ارائه تمرین‌های بی‌مورد خودداری کرده است.	۸		
● خلاقیت و نوآوری در ارائه تمرین‌ها برای تشویق یادگیرنده				
۳۸	داوری تمرین‌ها خلاقانه و نوآورانه است.	۶		
● استفاده از تصویر، نمودار، جدول، گراف و نقشه برای انتقال سریع‌تر و مؤثرتر مطالب به مخاطبان				
۳۹	از زبان تصویر به اندازه کافی و مقتضی استفاده شده است.	۵		
۴۰	تصاویر، جداول و نمودارها مرتبط، واضح و مشخص هستند.	۵		
● رعایت استاندارد ارزشیابی برنامه درسی				
۴۱	هریک از آزمون‌ها را براساس بارم بندی مصوب طراحی کرده است.	۵		
۴۲	اصول علمی آزمون‌سازی رویکرد ارتباطی رعایت شده است.	۵		
● تاکید بر یادگیری پایدار به‌جای موفقیت آنی و زودگذر در ارزشیابی‌ها				
۴۳	رویکرد تمرین‌ها به گونه‌ای است که به جای حصول نتیجه آنی و سریع، به پایداری و تثبیت موضوع در ذهن دانش‌آموزان کمک می‌کند.	۴		
● پرورش خلاقیت‌های دانش‌آموزان از طریق ارائه الگوهای مناسب یادگیری و تعامل با آنان				
۴۴	با طرح نمونه سوالات باز و واگرا دانش‌آموزان را به اندیشیدن وامی‌دارد.	۳		
۴۵	الگوهای یادگیری به گونه‌ای هستند که نوآوری و خلاقیت را در دانش‌آموزان پرورش می‌دهند.	۲		

ویژگی‌ها و سنجه‌های اختصاصی «ارزیابی از کتاب‌های تمرین زبان و ادبیات فارسی»

ردیف	معیارها و سنجه‌ها	حداکثر امتیاز	امتیاز اخذ شده	توضیحات
● افزایش علاقه و انگیزه مخاطبان برای توسعه یادگیری				
۴۶	با طراحی تمرین‌های متنوع و متناسب با سلیقه و علایق مخاطبان، انگیزه و علاقه را در آن‌ها افزایش می‌دهد	۲		
جمع امتیاز ویژگی‌های اختصاصی		۱۲۰		

ضمیمہ ۲

شرح برخی از اصطلاحات:

۱. **زبان فارسی معیار:** منظور از زبان فارسی معیار زبانی است که به قلمرو ملی و فراگیر اختصاص دارد و به کارگیری آن در نوشتن و سخن گفتن میان همه فارسی‌زبانان تحصیل کرده مشترک است. زبان فارسی معیار ورای لهجه‌های محلی و اجتماعی رایج در یک کشور قرار دارد و وسیله ارتباط اجتماعی، علمی و ادبی کسانی است که ممکن است در شرایط دیگر به لهجه‌های محلی یا اجتماعی خاص خود تکلم کنند. این زبان معمولاً همان زبان درس‌خوانده‌ها است و غالباً با زبان نوشتار یکی است.

زبان فارسی معیار بر دو گونه نوشتاری و گفتاری است. در زبان فارسی نوشتاری عواملی چون ساختار نحوی جملات، واژگان، املا و دستور خط حائز اهمیت بسیاری است. از زبان معیار نوشتاری در موارد مکتوب آموزشی نظیر نوشتن کتاب‌های درسی، مقالات علمی، روزنامه‌ها و مجلات، نگارش‌های اداری و رسمی و در برنامه‌های خبری رادیو و تلویزیون مانند پخش اخبار استفاده می‌شود. زبان نوشتاری صورتی ثابت دارد و سنجیده‌تر و منسجم‌تر از زبان گفتاری است.

زبان گفتاری معیار، زبانی است که توسط افراد تحصیل کرده و قشرهای بالای جامعه در موقعیت‌های رسمی مانند دانشگاه‌ها، مدارس، صدا و سیما، مصاحبه‌های رسمی و سخنرانی‌ها استفاده می‌شود. این زبان منعطف است و در طول زمان

متحول می‌شود، معیار زبان فارسی گفتاری، زبان رایج در تهران است.

۲. ارزش‌های دینی: ترجیحاتی است که در قرآن، سنت پیامبر (ص) و ائمه اطهار علیهم‌السلام مورد تأیید قرار گرفته و بدان‌ها توصیه شده است. برای مثال تهذیب نفس، عبادت خداوند، کسب علم و معرفت، نیکی و احسان به دیگران، کمک به نیازمندان و فقرا، ترک گناهان، دفاع از سرزمین و یا جهاد در راه خدا از جمله این ارزش‌ها می‌باشند. این نوع ارزش‌ها مورد توجه افراد با ایمان و عالمان دینی هستند.

۳. ارزش‌های اجتماعی: ترجیحاتی هستند که از سوی عموم مردم جامعه به‌دلیل مفید بودن آن پذیرفته شده‌اند. از جمله می‌توان به اندیشه‌ها، هنجارها، عقاید، باورها و یا اعمالی اشاره کرد که متکی به تجربیات مثبت افراد و یا باورهای دینی آن‌ها هستند. این نوع ارزش‌ها معمولاً مورد توجه مردم و جامعه‌شناسان است. (محمد خلیفه، ۱۳۷۸)

۴. ارزش‌های فرهنگی: ترجیحاتی هستند که برگرفته از آداب و رسوم، دانش‌های علمی و عملی، خرده فرهنگ‌ها، فرهنگ ملی، اخلاقیات، افکار و عقاید و سبک زندگی عامه مردم هستند. عده‌ای ارزش‌های فرهنگی را همان ارزش‌های اجتماعی می‌دانند و معتقد هستند که این دو را نمی‌توان از یکدیگر جدا کرد، زیرا که هر دو در جامعه ریشه دارند. (محسنی، ۱۳۷۹)

۵. رشد عاطفی: متشکل از نظام‌های واسطه‌ای مثل غرائز، صفات و فرایندهای واکنشی اکتسابی است که به تغییرات عاطفی و هیجانی افراد اشاره دارد. (برنامه درسی ملی ص ۶۴) در دوره کودکی رفتارها و هیجانات اغلب خام و کودکانه است. کودکان در این مرحله احساسات خوب را از خود بروز می‌دهند، اما به حمایت و هدایت عاطفی نیاز دارند. (کاتلین هی وود و نانسی گچل ۱۳۹۰)

۶. رشد ایمانی: علاقه و باور قلبی همراه با محبت عمیق و ثابت به خالق هستی و تجلیات آن است. مراحل رشد ایمانی شامل علم‌الیقین، عین‌الیقین و حق‌الیقین است. فرد با ایمان با عبور از نفس حیوانی وارد نفس لوامه و در نهایت نفس مطمئنه (استقرار نیکی در ذات) می‌شود.

۷. رشد عملکردی: هر تلاش مفید و رفتار آگاهانه و ارادی مبتنی بر مبانی و علل و عواملی مانند علل زیستی، اجتماعی، فرهنگی و محیطی است (برنامه درسی

ملی ص ۶۵) که شامل مراحلی چون مشاهده و تقلید، اجرای مستقل، سرعت و دقت در اجرا و عادی شدن مهارت است.

۸. رشد اخلاقی: رفتاری که وجدان همه انسان‌ها برای آن ارزش قائل است. عقل و دین آن را تأیید می‌کند/ خلق و خو و رفتار عادت شده/ به یادگیری رفتارهای مبتنی بر ارزش‌ها در برخورد با خود و دیگران اشاره دارد.

۹. رشد شناختی: عمل ذهن بر روی اطلاعات برای تبدیل مجهول به معلوم می‌باشد/ مجموعه‌ای از فرایندهای هوشی و عقلانی است که محصول آن به شکل تصورات و تصدیقات در ذهن انسان تجلی می‌یابد/ به تغییرات شناختی و درجه درک و فهم افراد اشاره دارد. دوره کودکی (سنین ۷ تا ۱۰ سالگی) مصادف با مرحله تفکر عینی است. در این مرحله کودک می‌تواند به‌طور محسوس درباره اشیا و رویدادها تفکر کند. از سنین ۱۱ سالگی به بعد کودک وارد مرحله تفکر انتزاعی می‌شود (مرحله عملیات صوری). نوجوان در این مرحله می‌تواند درباره موضوعات و گزاره‌های مجرد فکر کند و فرضیه‌های خود را آزمون کند. (کدیور و شعاری‌نژاد ۱۳۸۵)

۱۰. سفیدخوانی: منظور از اصول سفیدخوانی، در نظر گرفتن سطوح سفید در حواشی متن و حاشیه‌های صفحات کتاب است. به عبارت دیگر صفحات کتاب نباید از تصویر و نوشته کاملاً پر شوند و سفیدی نداشته باشند. تقسیم‌بندی این سفیدی‌ها در صفحات باید با رعایت ضوابط و مبانی بصری صورت گیرد و به سهولت خواندن و درک مفهوم کمک کند. سفیدخوانی کتاب‌های کودکان ۶ تا ۷ ساله نسبت به کتاب‌های نوجوانان باید بیشتر در نظر گرفته شود.

۱۱. صفحه‌آرایی: منظور از صفحه‌آرایی، به کارگیری عناصر بصری معقول نظیر تعیین طول سطرها و فاصله آن‌ها از یکدیگر، فاصله دادن متن از لبه کاغذ، توجه به فاصله ستون‌های حروف از یکدیگر، توجه به شبکه‌بندی مناسب برای هر صفحه با توجه به موضوع و مخاطب و حفظ تناسب و توازن بین پیام‌های نوشتاری و تصویری در هر صفحه است.

